

ПРОГРАМ

СРПСКЕ ДЕМОКРАТСКЕ СТРАНКЕ

САДРЖАЈ

I. СРПСКА ДЕМОКРАТСКА СТРАНКА – ВОЉА НАРОДА!	3
1. ИСТОРИЈАТ У НОВОМ ВРЕМЕНУ	4
2. НОВИ ЗАДАЦИ И СТРАТЕШКИ ЦИЉЕВИ	5
3. НАЧЕЛА НАРОДНЕ ПОЛИТИКЕ	8
II. РЕПУБЛИКА СРПСКА – ОСТВАРЕЊЕ ВОЉЕ НАРОДА!	20
1. РЕПУБЛИКА СРПСКА УРЕЂЕНА ПО МОДЕЛУ СЛОБОДНЕ И ДЕМОКРАТСКЕ ДРЖАВЕ	20
2. РЕПУБЛИКА СРПСКА УРЕЂЕНА ПО МОДЕЛУ ПРАВНЕ ДРЖАВЕ	25
3. РЕПУБЛИКА СРПСКА УРЕЂЕНА ПО МОДЕЛУ ЕКОНОМСКИ ОДРЖИВЕ ДРЖАВЕ	32
4. РЕПУБЛИКА СРПСКА УРЕЂЕНА ПО МОДЕЛУ СОЦИЈАЛНЕ ДРЖАВЕ	47
5. РЕПУБЛИКА СРПСКЕ УРЕЂЕНА ПО МОДЕЛУ ЕКОЛОШКИ ОДГОВОРНЕ ДРЖАВЕ	58
6. РЕПУБЛИКА СРПСКА КАО СУБЈЕКТ МЕЂУНАРОДНИХ ОДНОСА, МЕЂУНАРОДНОГ ПРАВА И СИСТЕМА ЗА ОЧУВАЊЕ МИРА И БЕЗБЈЕДНОСТИ	60
7. ОБАВЕЗА ЧУВАЊА ВРИЈЕДНОСТИ ОТАЏБИНСКОГ РАТА	69
8. ОСУДА СВИХ ЗЛОЧИНА И ЗЛОЧИНАЧКИХ ПОЛИТИКА	72
III. БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА – ПРОИЗВОД ДЕЈТОНСКОГ МИРОВНОГ СПОРАЗУМА	74
ЗАКЉУЧАК	78

I. СРПСКА ДЕМОКРАТСКА СТРАНКА – ВОЉА НАРОДА!

„Српске политичке прилике на просторима који су након Другог свјетског рата припали југословенској федералној јединици Босни и Херцеговини (а у великој мјери и на територијама које су припадале авнојској Хрватској) вјековима су биле такве да су демократско и национално питање стопљени у једно једино питање - питање опстанка. Српски борци за демократију били су у исто вријеме, и прије свега, борци за националну слободу.“

Из Програма Српске демократске странке (српских земаља)
са Друге Скупштине СДС-а одржане 28. јуна 1996. године

Српска демократска странка има улогу да као политички израз народних и демократских вриједности - посебно оних које долазе из традиције нашег народа и православног хришћанског предања; организатора здравог привредног развоја; одговорног односа према природним ресурсима и заштите човјекове околине, заштитника права појединца, колективних права и слобода, уз пуно уважавање идентитета и интереса других народа - снажно и недвосмислено остварује пуну националну еманципацију нашег народа и Републике Српске.

Дјелујући у тешким и изазовним временима, Српска демократска странка је борбу за остварење националних циљева Срба у БиХ крунисала стварањем и међународним признањем Републике Српске у Дејтонском мировном споразуму. У том смислу Република Српска је баштина политичког дјеловања Српске демократске странке као најважнијег циља којем тежи сваки народ.

Српска демократска странка води политику националног и државотворног континуитета и у том смислу потврђује своје ставове и идеје изражене у својим оснивачким актима, са посебним нагласком на Програму Српске демократске странке усвојеном 1996. г. и Програмским принципима Српске демократске странке усвојеним 2002. г.

Српска демократска странка је прије свега свјесна потребе за јединством нашег народа, као странка која је прва успјела да својим политичким дјеловањем направи тај први историјски корак унутрашњег помирења након пада идеологије комунизма која је највише разјединила српски национални корпус. Зато сматрамо да свака политика која

се води у Републици Српској мора бити окренута ка народном јединству и поштовању успостављеног демократског поретка.

1) ИСТОРИЈАТ У НОВОМ ВРЕМЕНУ

Српска демократска странка рођена је на Петровдан 1990. године, као посљедња формирана национална странка на простору бивше југословенске федералне јединице БиХ. То је био одговор на пријетеће процесе настале у предвечерје распада бивше Југославије. Настала је са свијешћу да српско национално питање јесте и демократско питање, и као такво, питање опстанка Срба на овом простору.

Прилике и околности настале као плод тоталитарног, једнопартијског, комунистичког система, који је владао педесет година, нису допуштале да се српско национално питање постави и ријеши са легитимитетом оних жртава које је овај народ дао за стварање заједничке државе. Устав из 1974. године и криза међусобних односа република у бившој Југославији, са слабљењем комунистичког режима, били су реална подлога каснијих неповољних расплета унутрашњих односа када је ријеч о положају српског народа који је чинио већину у заједничкој држави и био конститутиван народ на цијелом њеном простору. Србима су арбитарно биле наметнуте границе створене у вријеме титоизма, чија функција је била да разбију српски народ и спутају реални српски утицај у заједничкој држави. Деструкција бивше Југославије није се догађала случајно. Она се одвијала по рецепту „балканизације“, који је подразумијевао уситњавање територија, њихово међусобно конфронтирање, те уплив страног фактора и његових интереса. Српска демократска странка је у том времену била једина политичка снага која је могла дати одговоре на процесе који су се отварали.

Мајоризација Срба и опасност од губљења државотворног суверенитета, а тиме појединачних и колективних права, највише је дошла до изражаја управо приликом сецесије федералне јединице Хрватске, што је вјероватно и био разлог да се Српска демократска странка најприје ту и политички организује, а одмах потом и у БиХ која је слиједила примјер Хрватске. Грађански рат на тлу бивше Југославије дошао је као резултат жеље, прије свега Словеније и Хрватске а касније и БиХ, да по сваку цијену изађу из заједничке државе. Њих је снажно подржавао инострани фактор који је имао свој интерес за распад Југославије.

Након рата, Српска демократска странка била је главни политички фактор очувања достигнуте слободе и државности српског народа у БиХ, а на темељу

Дејтонског мировног споразума. Унутрашње и спољашње снаге - непријатељски расположене према Републици Српској, послеријатни период су схватиле као наставак исте борбе другим политичким средствима. Притисци међународних медијатора и мјере политичког кажњавања били су усмјерени углавном према кадровима Српске демократске странке. Умјесто њих на власт су довођени кадрови који често имају анационалну, криминалну или ратнопрофитерску прошлост, те они чији је допринос у стварању и одбрани Републике Српске био миноран. Све ово ствара атмосферу подјеле унутар народа и даље представља озбиљан фактор опасности у приликама сталних пријетњи и притисака ка унитаризацији БиХ и слабљењу позиције Републике Српске.

Створена у условима одсудне борбе за опстанак народа, Српска демократска странка наставља да дјелује под притисцима који имају за циљ да се умањи степен државности Републике Српске, а српство протјера на исток, преко Дрине.

Ти познати граничници српске судбине и прилике у којима настављамо политичку борбу одредили су и садашњи Програм странке. Окосницу Програма чине политичка борба за очување мира и оног степена слободе и државности који су изборени војнички и политички, те борба за успостављање новог српског друштва, заснованог на слободи и тржишној економији. Намјере Српске демократске странке су да се у Републици Српској сваким даном и све више постижу највиши стандарди у свим областима живота. Узоре за унапређења политичког, привредног и друштвеног живота налазимо у традицијама српског друштва, које се заснивало на економској и политичкој слободи и независности појединца и породице, те на традицијама српске и православне солидарности, изворима друштвености, колективне сигурности и социјалне правде.

2) НОВИ ЗАДАЦИ И СТРАТЕШКИ ЦИЉЕВИ

Српска демократска странка је народна демократска партија. Она је демократска јер слиједи демократске традиције српског народа и искуства западних европских демократија. У Српској демократској странци се вјерује у слободу и иницијативу појединца, у вриједности солидарног друштвеног живота и у хришћанску пожртвованост појединца за заједницу. При том се има на уму традиција српског друштва, у коме је појединац – домаћин са својом породицом, представљао основну вриједност, окосницу друштва и најбољу одбрану државе и њених вриједности. С друге стране, уређена држава и традиционална мрежа друштвених односа повратно је осигуравала безбједност појединца и његове породице, па тако и цијелог колективитета.

Српска демократска странка је народна партија јер окупља људе различитих друштвених слојева, прије свих - онај најшири друштвени слој који се назива средњом класом и који представља срж сваке нације. Српска демократска странка је народна странка и због тога што нема других идеолошких обавеза осим природних тежњи за слободним развојем појединца и друштва у складу са сопственим потенцијалима.

Српска демократска странка је странка демократског центра, јер у себе укључује централно постављена политичка опредјељења средње класе, огромне већине народа, тј. сва политичка опредјељења која остају изван екстремних израза лијевих и десних опредјељења. У погледу националног програма, у погледу карактера власништва и својине, у погледу организације привреде, улоге појединца у обликовању сопствене судбине, Српска демократска странка слиједи оријентацију оних европских и свјетских партија које би се могле означити као партије десног центра, док у погледу социјалне солидарности, бриге за сиромашне и беспомоћне слиједи традицију странака које држе до социјалне правде. Социјална компонента странке не потиче од склоности ка левници, већ од солидарности проистекле из православне традиције и из идеје и осјећања доброте и бриге за ближњега.

Због одговорности коју има према сопственом народу, Српска демократска странка има чврсту вољу и обавезу да кроз поштен и квалитетан политички рад покаже и докаже да је водећа и најозбиљнија политичка снага у Републици Српској. Започети тежак посао изградње Републике Српске, уз исправљање свих пропуста и недостатака, морамо завршити.

Српска демократска странка води народну политику. Окренута је будућности и очувању традиционалних националних, духовних и културних вриједности. Ми не подржавамо реформе ради реформи, него реформе које ће нашем народу донијети бољи живот и сигурнију будућност. Ми смо странка континуитета, а своје политичке методе модификујемо и дограђујемо у складу са реалним политичким промјенама у Републици Српској, БиХ и окружењу. Залажемо се за сарадњу са свим аутентичним демократским странкама у региону и свијету, а посебно у Републици Србији. Спремни смо да радимо на укључењу у заједницу европских народних партија.

Српска демократска странка сматра да национални политички пројекат треба да буде задатак који ће се подијелити на више генерација, јер би се само једна генерација могла под тим теретом сломити на штету укупне националне идеје. Платформа Странке је заснована на политици за коју је Српска демократска странка имала већинску подршку народа у протеклом времену. Због политичке недоследности, унутрашњих

колебања и попустљивости, као и личне неспособности појединих руководећих кадрова, Странка је у једном периоду имала пољуљан политички рејтинг. То је заустављено. Данас Српска демократска странка има нову политичку иницијативу и политику, те квалификоване представнике који гарантују остварење њених циљева. Највећу одговорност имамо пред народом и онима који су себе и своје животе заложили за стварање Републике Српске.

Српска демократска странка је саборна странка која ће интерес народа увијек држати изнад интереса странке или појединаца. Окупљаћемо све снаге у Републици Српској које се боре за очување демократије и слободе мисли, а против једноумља, које опет пријети демократији. Ми сматрамо да је формула за успјешну и прогресивну политику у здравом синкретизму демократских стандарда и вишестраначког парламентарног живота, који је својевремено Странка својим политичким радом омогућила, а који је претпоставка привредног напретка, остварења социјалних права и сваког облика појединачне и колективне еманципације и наше народне традиције, духовног предања и нових политичких схватања у времену које долази, с јасном визијом наше будућности и државотворности које треба стрпљиво и стално дограђивати.

Етика наше политике мора бити утемељена на хришћански одговорном и патриотском односу према сопственом народу, његовој традицији и перспективи живљења на овим просторима. Цијенимо да наше традиционалне вриједности, засноване на светосављу, а које представљају конститутивни дио европске цивилизације, и те како имају своје значајно мјесто и улогу у савременим политичким, економским и културним односима. При томе, ми имамо могућност и обавезу да и даље креативно дјелујемо и суштински унапређујемо и себе и своју околину како бисмо реализовали своје унутрашње потенцијале. У времену када човјечанство тражи нова рјешења и нове вриједности сигурни смо да управо својим суштинским карактеристикама наш народ може најбоље да се промовише и заузме своје мјесто у међународној заједници. Дакле, не само да нисмо за одбацивање свог вриједносног система зарад простог прихватања нечијег туђег и нама потпуно страног, него смо за потпуну афирмацију свега онога што нас суштински позитивно карактерише, јер је то једини начин да се достојанствено изборимо за своје мјесто у будућности. Развијамо национални менталитет који ће бити отворен за уже и шире окружење, али који неће бити асимилован у њега на начин који би довео до губљења сопственог идентитета, како се то догађало у прошлости.

Српска демократска странка је народна, демократска и конзервативна политичка организација. Наш конзервативизам у ствари представља осјећај за достигнуте

историјске вриједности и природну симбиозу традиционалне српске политичке мисли и општецивилизацијских достигнућа савременог доба. Кад кажемо традиционална српска политичка мисао, онда подразумевамо политичку идеју чије је извориште у темељним принципима српске културе, етике и националног идентитета. Нема повратка у комунизам, а неолиберализам је ћорсокак.

Ми градим основни договор унутар српског националног бића око једне визије. Шансе за Републику Српску и наш народ треба стварати. Свака пропуштена шанса је тешко надокнадива. Градим снажну Републику Српску, која ће знати да пронађе рјешења у турбулентним временима која долазе и тако искаже своју одговорност према народу и грађанима. Стварамо Републику Српску чија привреда примарно зависи од рада и креативности домаћих произвођача. Хоћемо да људи у Републици Српској његују своју националну културу која постоји и чија је вриједност несумњива, да је и даље унапређују и обогаћују.

3) НАЧЕЛА НАРОДНЕ ПОЛИТИКЕ

Српска демократска странка је национална партија, јер ради на остварењу интереса нашег народа. Наш народ је вјековима изложен тлачењу, однорођивању, економском, културном и духовном притиску и другим геноцидним плановима и подухватима. Странка се не залаже за шовинизам нити за искључиви национализам, већ за равноправност српског народа са другим европским народима.

Српске националне вриједности, народна култура и традиција, те грађанско културно наслеђе, од пресудног су значаја за опстанак нације. У Српској демократској странци се не вјерује у мондијализам и поништавање националних специфичности, нити се вјерује у искреност оних који на томе раде. Национализам великих нација довољно је комотан да се може маскирати мондијализмом и при томе тежњу малих нација за очувањем самобитности третирати као анахрону и назадну појаву.

Наш народ имао је своје идеолошке успоне, али и падове, за које се надамо да су неповратно иза нас, тако да је крајње вријеме за успостављање јасног правца и циљева јединствене националне политике у цјелини. Она ће бити најбољи одговор на све изазове времена у којем живимо, али и темељ будућности који смо одговорни да изградимо за нове генерације.

Судбина Републике Српске зависи од наше способности да се изгради и одржи народна политика у свим сферама живота, имајући у виду да духовна и морална обнова нашег друштва јесу претпоставке економског и политичког напретка.

РЕПУБЛИКА СРПСКА КАО РЕЗУЛТАТ ДРЖАВОТВОРНЕ ПОЛИТИКЕ

Република Српска је настала на идеји државотворности, заснованој на конститутивности српског народа у БиХ и бившој Југославији, уз велика одрицања и борбу. Српска демократска странка је водила српски народ и била политички творац Републике Српске.

Република Српска је међународно признање добила Дејтонским мировним споразумом. Од момента настајања Републике Српске, 9. јануара 1992, њени органи и институције уживали су пуни унутрашњи и међународни легитимитет, било да се радило о легитимитету представника једне од страна у сукобу или демократски изабраних представника њених грађана.

Данас Република Српска у демократски изграђеним институцијама остварује сопствену законодавну, судску и извршну власт. За наш народ и све наше пријатеље и савезнике они су симболи државотворности и суверенитета. Такву Републику Српску треба да сачувамо и предамо на управљање новим генерацијама, које ће у континуитету државотворне идеје да је развијају и јачају.

Будућност Републике Српске је данас предмет интересовања не само за домаће, него и за стране политичке факторе. Наша је обавеза да се и у таквим околностима она гради и развија прије свега по мјери њених грађана.

СУВЕРЕНОСТ НАРОДНЕ ВОЉЕ

Сматрамо да је једно од највећих хуманистичких и општецивизацијских достигнућа управо неспорно право грађана и народа да својом сувереном вољом одлучују о сопственој судбини. Слобода је централно мјесто политике Српске демократске странке. Она подразумијева право сваког човјека на посебност у складу са сопственим увјерењем. Апсолутно се подразумијева да слобода и сувереност значе да грађани Републике Српске имају право да политички, привредно и правно, преко својих демократски изабраних представника, конципирају уставно-правни модел Републике Српске према својој вољи и легитимним интересима.

УСТАВНО УРЕЂЕЊЕ И ЊЕГОВЕ ПРОМЈЕНЕ

Дејтонско уређење БиХ, као двоентитетске државе, Српска демократска странка сматра гаранцијом опстанка Републике Српске и неприхватљиво је свако другачије територијално преуређење БиХ. Сви преговори и рјешења уставних промјена БиХ морају бити верификовани у институцијама Републике Српске и морају их потврдити њени грађани, у складу са Законом о референдуму Републике Српске. То значи да је једини прихватљив модел одлучивања јасно дефинисан институционалним путем уз потврду народа на референдуму. Уколико се створе услови Српска демократска странка је спремна да у процесу политичког договарања оствари споразум са политичким представницима из Федерације БиХ о мирном раздруживању и осамостаљењу оба ентитета. Таква права за Републику Српску могућа су и уколико Република Српска и наш народ буду угрожени и обесправљени.

По своме одређењу Српска демократска странка представља политичку организацију посвећену начелу уставности и организацији државе по вољи њених грађана. Зато је данас, у околностима у којима се преиспитује Дејтонски мировни споразум, наша обавеза да га сачувамо као највиши интерес нашег народа и гарант очувања Републике Српске.

Преговори о уставним промјенама у БиХ воде се у атмосфери недемократских односа и настојања странака из Федерације БиХ да се наметну централизована рјешења са што већим обимом преноса надлежности са ентитета на унитарну државу. С друге стране, актуелна власт у Републици Српској је спремна да прихвати све што непосредно не би угрозило позицију владајуће структуре.

Српска демократска странка сматра да се морају преиспитати - све до сада пренесене надлежности и вратити их на ниво ентитета, дакле, оне надлежности које су пренијете на неуставан начин, коришћењем бонских овлашћења, или без сагласности Народне скупштине Републике Српске, чији се пренос показао нефункционалним или неоправданим. У том смислу не потпирујемо јалову политичку дискусију већ позивамо све политичке субјекте који се слажу са нама да одмах припремимо документа и акте којима се врши поврат неосновано, неуставно и безразложно пренесених надлежности и да их понудимо Народној скупштини Републике Српске на усвајање.

ВЛАДАВИНА ПРАВА

У непрекидној борби за слободу и елементарна људска права наш народ је отворено и искрено усвојио идеје о правној држави и владавини права. Зато данас, када

имамо Републику Српску и слободу унутар ње, морамо градити правну државу и осујетити сваки покушај понашања којим се гуше људска и грађанска права. Владавина права, наспрам самовољи и монопола власти над законом и правним институцијама, мора да обезбиједи једнакост грађана пред законом и санкције за све облике злоупотреба моћи и власти.

Криминал и корупција данас угрожавају темеље Републике Српске и политичка борба против те пошасте савременог друштва јесте приоритет Српске демократске странке. Она подразумијева постојање политичке воље, свеобухватну примјену антикорупцијских закона на све субјекте корупције, почевши од највиших органа власти до најнижих, усклађеност превентивних, репресивних и едукативних мјера, парламентарни надзор над њиховим спровођењем, ослобађање грађана од присиле коју врши власт како би спријечила објелодањивање појава корупције, континуирано вредновање постигнутих резултата и стално унапређивање метода и модела борбе против корупције, сарадњу јавног и приватног сектора, цивилног друштва, грађана и медија.

Залажемо се за ревизију свих политичких процеса и процеса са политичким мотивима од 1941. године до успостављања правне државе, као и за отклањање свих правних и материјалних посљедица пресуда које тим путем буду поништене.

ЕКОНОМСКИ РАЗВИЈЕНА И СОЦИЈАЛНО ПРАВЕДНА РЕПУБЛИКА СРПСКА

У Српској демократској странци сматрамо да без економских слобода и материјалне сигурности не може бити ни политичких слобода ни елементарних људских права. Реална економска политика Републике Српске треба да буде усмјерена на обезбјеђивање стабилности и просперитета, развоја приватног предузетништва и јавно-приватног партнерства, као услова за успостављање снажне привреде, њене постојане конкурентности и уравнотежених економских односа са западним и источним земљама, са посебним везама са Србијом и Црном Гором.

Темељ укупног привредног развоја у свим њеним гранама треба да буду: енергетика, шумарство и дрвопрерађивачка индустрија, пољопривреда и сектор услуга; за шта Република Српска има посебне природне услове. Инфраструктурне објекте и електропривреду треба сачувати у претежном јавном власништву. Заштита виталних енергената је такође приоритет Републике Српске. Равномјеран развој свих дијелова

Републике Српске морају бити основа економске и инвестиционе политике Владе Републике Српске.

Економска политика мора бити прилагођена принципима друштвене солидарности и социјалне правде. Влада мора да буде гарант односа и споразума између представника радника и послодаваца. Циљ је да се свим грађанима омогући достојан живот, запослење, социјална и здравствена заштита, посебно у условима свјетске економске кризе.

ПОЛИТИКА НАЦИОНАЛНОГ ЈЕДИНСТВА

Судбина нашег народа јесте да живи у више различитих држава. Имајући у виду да је то имало високу цијену, али и да никада није суштински угрозило наш идентитет и национално јединство, може се рећи да смо навикнути на ту чињеницу. Међутим, изазови савремених и нових интеграција, који у први план стављају економске принципе, дају нам разлог да више него што се то чинило до сада, заговарамо идеју о изради јединственог националног програма. Дезинтегрисани и под влашћу неколико влада лако можемо остати у економском запећку, осиромашени и незапослени, практично без утицаја на будућност.

Због тога Српска демократска странка заговара израду јединственог српског националног програма, који би дефинисао основне правце политичког, привредног, научног, културног и духовног развоја нашег народа. Учесници у изради тог програма требало би да буду еминентни српски научници, умјетници, економисти и правници, Српска православна црква и све релевантне српске политичке странке.

Недостатак јединственог националног програма јесте стални камен спотицања српског народа у цјелини, који се историјски манифестовао као криза његовог идентитета, а данас као један од узрока заостајања, привредног пада и сиромаштва. Наше интеграције, национално богатство и финансијска стабилност су гаранција наше будућности.

Истински патриотизам и васпитање младих у духу љубави према Републици Српској представљају основ националне политике Српске демократске странке. Национални патриотизам нас увијек подсећа да Република Српска мора имати будућност, без обзира на то шта се буде дешавало са осталим међународним и државно-правним субјектима са којима у овом моменту она има корелацију. Овај патриотизам јесте легитимно право српског народа, које ће националне интересе усагласити са општим савременим вриједностима и начелима међународног права.

Безброј је примјера нашег колективног сјећања у којима су француским, руским, енглеским, америчким, па и њемачким патриотима, узор били наши патриоти. У алејама великана тих великих и моћних народа налазе се имена Карађорђа, Милоша Обреновића, Живојина Мишића, Радомира Путника, Степе Степановића, Јована Дучића, Николаја Велимировића, Николе Тесле, Милутина Миланковића, Михајла Пупина, Драгољуба Михаиловића, Слободана Јовановића и многих других. Младима Републике Српске мора се дати прилика да се развијају као људи који воле, граде и бране своју земљу. То је наша дефиниција националног патриотизма, дубоко укоријењена у нашој свијетлој прошлости. Истинског националног патриотизма нема без стварне бриге за све који су на било који начин страдали стварајући и бранећи Републику Српску и жртвујући се за њу.

Ново вријеме носи нове изазове!

САРАДЊА СА СРПСКИМ СТРАНКАМА ИЗВАН РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ

Сарадња са странкама блиске националне оријентације изван Републике Српске јесте приоритет Српске демократске странке и база на којој треба да се граде укупни унутарнационални односи. Први корак у том правцу јесу специјалне и паралелне везе, али је од суштинског значаја успостављање економског савеза Републике Српске, Србије и Црне Горе, како би се заједничким људским и материјалним ресурсима изградио један здрав и просперитетан привредни систем који би се заснивао на домаћем капиталу и ресурсима. Од не мањег значаја су и остали облици - безбједносне, културне, духовне, информативне, спортске и друге сарадње. У постојећим околностима - тек са изграђеним националним идентитетом у свим областима ми можемо бити спремни за шире интеграционе процесе према Истоку и Западу.

У овом тренутку, посебно тешке услове живота (неријешена статусна и имовинско-правна питања) имају Срби који живе у Републици Хрватској (на простору на којем је 1991. успостављена Република Српска Крајина), те у јужној покрајини Републике Србије Косову и Метохији, у Црној Гори и на подручју Федерације БиХ. Трајна је обавеза Српске демократске странке да брине о њиховим правима и сарађује са странкама и удружењима која штите та права.

ОЧУВАЊЕ НАЦИОНАЛНОГ ИДЕНТИТЕТА

Српско питање се данас мора поставити као - демократско и културално. У основи политичког дјеловања нашег народа мора бити политика националног

идентитета заснована на свим важећим документима међународне заједнице. Границе не смију бити препрека за интегрисање и приближавање укупног српског народа без обзира на државу у којој живи. Српски народ у свакој држави у којој живи мора да избори право на аутономно одлучивање и уређивање послова о кључним питањима идентитета. Међународна заједница мора да препозна српски народ као носиоца укупних интегративних процеса у овом дијелу свијета. Овај модернизацијски и цивилизацијски циљ у потпуности се поклапа са националним интересима цјелокупног српског народа.

Посебним конвенцијама о узајамној заштити културно-историјских споменика, склопљеним са државама наследицама Југославије, треба заштитити српске културно-историјске споменике, српска војничка гробља и гробове жртава из свих ратова који се налазе изван граница Србије и Републике Српске. Залажемо се да се сва културна добра која су током протеклих грађанских ратова одузета од српских културних институција врате тим институцијама. Национална обиљежја Републике Српске доживјела су срамну пресуду Уставног суда Босне и Херцеговине. Грађани Републике Српске у отвореној и демократској акцији Српске демократске странке дали су масовну подршку химни „Боже правде“ и грбу Републике Српске - двоглавном орлу са четири оцила. Дужност је сваког грађанина Републике Српске да док живи Република Српска ове вриједности сачува као дио наше баштине, те да од власти и институција Републике Српске захтијева да се ти симболи поново дефинишу као званична обиљежја Републике Српске.

Српска демократска странка се залаже за афирмацију културе мањинских народа који живе у Републици Српској.

КУЛТУРНА САМОСВОЈНОСТ

Културно и умјетничко стваралаштво не подносе ограничавања. Од свих људских дјелатности, култура је најосјетљивија на неслободе. Право на културно и умјетничко стварање припада подједнако свима, а материјална и културна добра треба да буду доступна свима под једнаким условима. Залажемо се за отвореност културног простора, слободан проток идеја и мишљења, размјену културних достигнућа и свеобухватност културних веза са другим народима.

Култура српског народа и карактери те културе код других народа са којима живимо чине темељ културне самосвојности Републике Српске. Јачање националне самосвијести и самобитности воде кроз обнову традиционалних и трајних моралних вриједности као темеља породице, друштва и државе. Обнова и јачање националних

културних институција, укључујући и елитну културу, имају највећи значај за културну самосвојност Републике Српске.

Држава конципира културну политику, систем и инструменте за подстицање културног развоја, утврђивање мјерила за вредновање програма културних установа и одређује националне приоритете у различитим културним областима.

Посебно мјесто припада уставном начелу о равноправности ћирилице као националног писма, њеној примјени и заштити. Национална култура са свим својим обиљежјима има најзначајније мјесто у промоцији Републике Српске и кључни је интегративни фактор свих њених грађана. У много тежим околностима и историјским тренуцима припадници нашег народа чинили су дјела од непролазне вриједности. Његош, Змај, Караџић, Шантић, Селимовић, Андрић, Кочић, Кустурица и други, оставили су нам културно и духовно наслеђе које говори да је Европа овдје. Лице тог културног наслеђа је лице Републике Српске.

У савременом добу, култури је претпостављена информисаност. Данас је некултуран човјек заправо неинформисан човјек. Масмедији и информатичка писменост чине доступним изворе културе са свих меридијана. Обавеза је Републике Српске да омогући својим грађанима доступност тих извора и адекватну, прије свега материјалну подршку за опште културно остварење појединца и промоцију наше нације.

Цензура је неприхватљива и треба је онемогућити. Вриједности дјела оцјењује мјеродавна критика. Држава треба да подстиче врхунско стваралаштво и да га чини доступним широким слојевима. Пореским олакшицама треба охрабрити донаторство, меценаство и задужбинарство.

ПРОСВЈЕТА, ОБРАЗОВАЊЕ И НАУКА КАО ТЕМЕЉ РАЗВОЈА

По времену настанка и важењу међународног права, Република Српска је модерна државноправна творевина. Настала је на развалинама пропалог комунистичког поретка и затамњене хуманистичке идеје. Само знањем и посвећеношћу истинском прогресу њени грађани своју Републику могу извести из свеопште кризе. Свака власт у Републици Српској има обавезу да одговарајућим финансирањем успостави и развија модеран образовни систем, који школује за извршавање како основних тако и најсложенијих послова у привреди, науци и друштву у цјелини.

Због тога Српска демократска странка посебно важним секторима националне политике сматра просвјету, образовање и науку. Просвијећен и образован човјек је најбољи градитељ и чувар Републике Српске.

Наш циљ је достизање савремених научно-технолошких стандарда и очување националног карактера просвјете и васпитања. Усвајање савремених сазнања и научно-истраживачки рад морају бити подржани од стране Републике Српске и стављени у функцију остваривања националних циљева и унапређења наших вриједности. Занемаривање школства и остављање ове области на управљање лажним менторима знања и продавцима диплома имаће несагледиве посљедице. Због тога ту праксу треба прекинути одмах и зауставити је најоштријим санкцијама.

Посебно питање је рад високошколских установа. Сматрамо да би општеобразовни систем, тј. систем јавног образовања који је доступан свима, требало сачувати и ослободити притиска дијела појава из процеса реформи високог школства које су по оцјени научне заједнице оцијењене накарадним. Болоњски процес је нажалост схваћен као партијски задатак умјесто да се у континуираном процесу остварују вриједности из Болоњске повеље. Републици Српској је упоредо неопходно и елитно образовање доступно прије свега најквалитетнијим ђацима и студентима.

Питање финансирања трошкова школовања треба ријешити на тржишној основи. Они чије трошкове школовања сноси држава, имају и обавезе према држави, јер је одлив кадра, у чије школовање је улагала држава, поразан и са огромним економским и технолошким посљедицама.

Просвјетни радник је претрпио огромне штете због слабости система из прошлих времена. Ниске плате, мизерно поштовање, мале пензије, сложени услови рада, високе норме часова и немогућност додатних зарада, претвориле су просвјетаре у жртве система.

СРПСКА ПРАВОСЛАВНА ЦРКВА КАО ТЕМЕЉ ДУХОВНЕ ОБНОВЕ

Ако погледамо у прошлост видјећемо нераздвојне историјске споне Српске православне цркве и нашег народа. У крилу цркве створене су све наше државе, изграђено је наше друштво, обликовани су наши обичаји - једноставно, сви ми заједно и наш начин живота. Зато је Српска православна црква у историји српског народа увијек имала своје посебно мјесто, прије свега у очувању његовог идентитета и опстанка. Устројство Српске православне цркве обезбјеђује духовно јединство српског народа на свим просторима гдје он живи. Стална духовна и морална обнова темељ су, не само хришћанске мисије цркве, него и истинска народна потреба у временима кризе, сваковрсне декаденције и пада друштвених вриједности. Вјерско образовање треба да израста из литургијског образовања, здрав црквени живот да буде циљ сваког

православног хришћанина, а идеја о човјеку да се развија као идеја о слободном, духовном и стваралачком бићу а не поданику.

Љубав, вјера и нада које смо као православни хришћани преузели из саборног предања цркве, од светога Саве преко Светог Василија Острошког до Јустина Поповића - визија су будућности у којој се данас, заједно са нашим народом и нашом црквом, налази и наша Република Српска.

БРИГА О НАРОДНОМ ЗДРАВЉУ

Српска демократска странка посебну бригу поклања народном здрављу становништва и одрживом здравственом систему који ће бити у функцији здраве нације. Републици Српској је потребна ефикасна и у што већој мјери бесплатна здравствена заштита, посебно социјалних категорија становништва, инвалидним лицима, борцима, незапосленим, дјечи и школској омладини, пензионерима и лицима старијим од 60 година. Животни стандард јесте један од главних услова за здраву популацију. Природни ресурси нису примарно извор сировина, послова и зараде, већ извор живота и здравља. Одржавање њиховог баланса у природи данас је једна од најважнијих задаћа људске заједнице.

Српска демократска странка здравствену заштиту становништва жели успоставити у складу са нормама Свјетске здравствене организације и по угледу на успјешне моделе организације здравства у другим земљама.

Спорт и рекреација предуслов су развоја здраве организације живота, посебно омладине. Здрав живот подразумијева здраву и квалитетну исхрану, као и контролу неквалитетне генетски модификоване хране и производа сумњивог квалитета, којима се затрпава наше тржиште. Такође, здрава животна средина јесте у функцији народног здравља и у том смислу заговарамо поштовање и имплементацију највиших стандарда заштите животне средине, а у складу са европским повељама о животној средини и здрављу. Подржавамо рад инспекцијских служби и примјену мјера на регулативном и научно-истраживачком плану у погледу контроле загађености.

ДЕМОГРАФСКА ОБНОВА РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ

Очигледни су удари савременог друштва на породицу. Здрава породица значи и здраво друштво.

Демографска обнова Републике Српске је један од најпречих циљева и кључни предуслов сваке националне и државне стратегије. Расту становништва, који је залога

будућности српског народа, треба да допринесе политика равномјерног регионалног развоја Републике Српске, а посебно убрзани развој привредно заосталих и демографски опустјелих подручја. У том циљу Српска демократска странка залаже се за подстицајне економске, пореске и социјалне мјере, са посебним третманом породица са четворо и више дјеце.

Међугенерациска солидарност, као израз љубави и одговорности, треба покретати и надахњивати сваки наш чин. Брига једних о другима, без обзира на то да ли она због нејакости или онемоћалости може бити узвраћена, јесте потка сваког личног напретка и уздицања.

Српска омладина има на кога да се угледа и мора вјеровати да ће наши људи у Српској демократској странци, а не странци, најбоље одредити њену будућност. Она мора бити оспособљена за живот, изградњу породице и будуће родитељство.

Стуб породице представља жена, а њен рад у кући традиционално није вреднован на одговарајући начин. Запослена жена је посебно дестимулисана да одржава запослење, да напредује у струци и науци, да одржава породични живот. Родитељу који не жели да се запошљава већ жели да се посвети искључиво породици треба обезбиједити пореске олакшице на породична примања, тако да и од рада у породици има зараду која се израчунава у опроштеном порезу. Ово је веома важно са становишта економског статуса породице, са становишта одгајања дјеце, али и са психолошког становишта, како се родитељ који не ради него је посвећен породичним обавезама не би осјећао обезвријеђен у друштву и породици.

Бригу за обнову становништва мора преузети држава. Породиљско одсуство мора трајати дванаест мјесеци, а за треће и више дјеце двадесет и четири мјесеца ако родитељ који користи тај период тако жели. Дио неискориштеног одсуства треба додатно наградити или уписати двоструки радни стаж за тај период. Држава посебно мора стимулисати родитеље који живе на селу. Посебно подстицаје мора пружити у оквирима социјалне, развојне, кредитне и пореске политике како би сеоске породице имале више прихода. Држава мора обезбиједити националну пензију за жену која роди четворо и више дјеце. Дјечији додатак за свако дјете треба да износи 10% од просјека плата буџетских корисника и треба да се исплаћује до осамнаест година старости дјетета. Дјечији додатак за треће и свако наредно дијете треба да износи 20% од просјека плата буџетских корисника. Држава посебно мора помоћи у рјешавању стамбеног питање породицама које имају троје и више дјеце и то додјелом земљишта за изградњу, ослобађањем од дажбина за изградњу и субвенционисањем кредита. Труднице не смију

бити отпуштане са посла за вријеме трудноће. Студенткиње, незапослене и жене које живе на селу имају право на новчана примања за вријеме трудноће. Држава мора подстицати усвајање дјецe и убрзати тај процес, наравно не на штету усвојеног дјетета.

РЕСТИТУЦИЈА ПРАВА ИЗБЈЕГЛИХ И РАСЕЉЕНИХ

Залажемо се да се свим Србима који то желе а који су прогнани током ратова у посљедњих петнаест година, омогући враћање на своја огњишта. У тим срединама Срби морају имати гарантовану сигурност и сва права која им припадају по међународним стандардима, а што подразумијева обавезно враћање њихове комплетне имовине укључујући и станарска права. Тамо гдје је имовина нестала или уништена, домицилна држава мора да обезбиједи адекватну финансијску надокнаду. Република Српска не може имати добросусједске и партнерске односе са било ким у окружењу - све док се протјераним или избјеглим Србима не врате сва права која су имали прије ратова.

Рат је увелико измијенио националну структуру становништва Републике Српске, Федерације БиХ и региона. Многе српске породице протјеране су или су избјегле са простора који су током рата запосјеле муслиманске и хрватске војне снага. Због тога је Република Српска добила потпуно нову демографски слику и нове карактеристике својих крајева. Иако је то резултат терора над српским народом, позивамо све наше сународнике да ту чињеницу претворе у предност која нас оплемењује, приближава и уједињује.

II. РЕПУБЛИКА СРПСКА – ОСТВАРЕЊЕ ВОЉЕ НАРОДА!

Српска демократска странка мора бити гарант, не само очувања изворног идентитета Републике Српске, него и одбране права Републике Српске да се изграђује на принципима слободне, демократске, правне, социјалне и економски одрживе државе, уз пуно поштовање Дејтонског мировног споразума и уз право да се и даље остварује као субјект међународних односа.

1) РЕПУБЛИКА СРПСКА УРЕЂЕНА ПО МОДЕЛУ СЛОБОДНЕ И ДЕМОКРАТСКЕ ДРЖАВЕ

Слободне и демократске државе уважавају, остварују и штите вољу својих грађана.

Грађани Републике Српске су до сада више пута потврдили свој став да је Република Српска самосталан ентитет изграђен по моделу слободне, демократске, социјалне и правне државе.

Остварење воље народа неће бити лака задаћа. Изазови који нам предстоје тешки су и системске су природе - јача међународна конкуренција, старење становништва, промјена улоге сполова у домаћинствима и на тржиштима рада, нове технологије, растуће друштвене тензије и све веће неједнакости.

РЕПУБЛИКА СРПСКА - ПАРЛАМЕНТАРНА ДЕМОКРАТИЈА ОД СВОГ НАСТАНКА

Српска демократска странка, као творац првог Устава Републике Српске, понавља своју приврженост моделу парламентарне демократије. Нико не смије бити изнад уставних и законских норми, без обзира на то како се звао, колико лично материјално богатство посједовао и какву државну функцију обављао. Због тога, рад и одлуке свих институција које репрезентују ауторитет државне власти морају бити транспарентни, како би била обезбијеђена демократском друштву неопходна контрола од стране јавности. Нико не смије бити прогањан због критике органа власти, али и свака критика мора бити аргументована, еда бисмо сви заједно промовисали

одговорност као кључну вриједност и претпоставку цивилног друштва и владавине права.

Опредијељени смо за даље институционално стабилизовање новог друштвеног уређења заснованог на принципима парламентарне демократије, патриотизма, владавине права и тржишне економије. Намјера нам је да процес демократског одлучивања буде присутан, не само у традиционалним политичким институцијама, већ и у традиционалним друштвеним институцијама.

ЕКОНОМСКА И СОЦИЈАЛНА СТАБИЛНОСТ - ОСНОВА ДЕМОКРАТСКОГ ЖИВОТА

Изражавамо спремност да градимо снажну заједницу као предуслов за предузетничку економију. Подржавамо активну политику тржишта рада, бригу о дјечи и равнотежу између посла и живота. Афирмишемо став да просперитетна заједница доприноси слободи и предузетништву људи и да само људи који се осјећају сигурни имају храбрости опробати нешто ново.

Подржавамо обликовање инструмената политике и координирање дјеловања преко граница државе или нације. Међународне интеграције постају услов свих услова за бољи живот и изражавамо спремност да се ухватимо у коштац са изазовима у интегративном процесу. Присутни су ставови који инсистирају на протекционистичким политикама и то у страху од могућих утицаја на домаће произвођаче, тржиште рада и запошљавање. Због тога инвестирање у образовање и обуку остаје темељна потреба друштва. Имамо намјеру да покренемо образовне програме који ће нас припремити за суочавање са изазовима међународне конкуренције.

Сви заједно морамо бити спремни да се прилагођавамо економским промјенама. Заједница мора бити конкурентна. Наши први циљеви на којима се може установити подударност наших идеја и будућих дјела јесу борба против сиромаштва, увођење највиших могућих стандарда за образовање и обуку под једнаким условима за све грађане, борба за нова радна мјеста за све који хоће да раде, пружање заштите достојанства свих грађана и ограничавање неоправданих неједнакости у приходима и богатству.

Етничка разноликост у БиХ требало би да буде преокренута - од кочнице, ка моторној снази друштва. Сукоб интереса, било да су они колективни или индивидуални, увијек је био покретач прогреса, али у БиХ није било тако. Бих мора промијенити дискурс и из ресантиманске прећи у продуктивну и здраву борбу. Сталне тензије

узрокују и повремене међунационалне инциденте. Економски напредак ће донијети побољшања и у овом подручју.

Имајући у виду наведено, спремни смо да заједници понудимо политику новог заједништва утемељеног на потребама грађана и максималној искористивости географских, природних и културних предности. Оживљавајући традиционалне вриједности подсетићемо сваког од нас појединачно да је свијет и вријеме из кога долазимо много хуманије, него доба које смо удаљавајући се једни од других сами створили.

Принципи корпоративног управљања јасан су израз демократског и интересног дјеловања које води најбољим одлукама за привредно друштво и доприноси осјећају да је уважен највећи број специфичности и потреба учесника у одлучивању.

Посебним облицима савјетовања и информисања процес демократског одлучивања мора бити обезбијеђен и за раднике, било да се ради о одлучивању код послодавца или о одлучивању везаном за права и интересе радника.

ГРАЂАНИН ЈЕ ЦЕНТАР ПОЛИТИЧКИХ ОДНОСА

Наш став је да нико не смије сукобити „национално“ и „грађанско“, него да једно и друго треба ослободити од злоупотребе идеологизације и политичке манипулације. Појам „грађанин“ осјетљив је термин у БиХ. Он је предмет идеологизације у којој се „грађанско“ поима као појмовна супротност „националном“, па се онда све заједно супротставља двоентитетском уређењу БиХ или националном суверенитету. Српска демократска странка не прихвата такву индоктринацију. Грађанин је пренио дио свог суверенитета на уговором конституисану власт, али је и суверен у смислу недодирљивости грађанских права. Дакле, грађанин је конститутивни елемент политичке власти. У сваком случају - треба одбацити поимање грађанина као „поданика“ (што је одлика левеце у Републици Српској), или схватање да је он „анационални апстрактни ентитет“ (што је одлика идеологије антидејтонских муслиманских странака).

Осигурање једнаког приступа владиним услугама, учешће грађана у свим подручјима друштвеног живота, олакшавање политичког учешћа и смањење скептицизма, само су неки од модела изградње повјерења.

Сљедећи корак којим сматрамо да можемо успјешно повести Републику Српску у процесу даље демократизације јесте идеја да се свијест промијени тако што ће јавни рад бити усмјерен из модела „државе која нас штити“ у модел „државе која нас

оспособљава“. То значи да се до сада гарантована права грађана морају оплеменити већим избором могућности уз расподјелу имовине и управљања њоме на широј основи и уз подстицање социјалне мобилности и активирање знања.

Извршна власт се претворила и клијентелистички сервис и проћи ће много времена како би она могла бити субјект који је у стању подстаћи друштвену акцију у циљу ширих и корјенитијих промјена. Због тога извршну власт треба децентрализовати, оснажити и приближити грађанима како би се они определијели да раде са њом на рјешавању проблема. Улога локалне самоуправе у том процесу представља најзначајнији фактор, јер се због географских специфичности Републике Српске и остварења својих примарних потреба грађани углавном повезују са локалним властима. Српска демократска странка се залаже за уравнотежен развој свих подручја Републике Српске и равнотежу између републичке управе и локалне самоуправе. Европска повеља о локалној самоуправи дефинише јачу улогу локалних заједница у функционисању држава. Та Повеља биће основа за усвајање нових законских оквира у Републици Српској, прије свега у области фискалне политике и децентрализације. Европска повеља о локалној самоуправи одлучна је у ставу да се локална власт не може ограничавати или ускраћивати од неке друге централне или регионалне власти. Права повјерена локалним властима су пуна и искључива. Иницијатива да се започне реорганизација административних јединица у Републици Српској, односно да се укине постојање појединих општина и да се оне укључе у састав друге општине – такође је противна Повељи. Повеља је недвосмислена у ставу да се промјене границе територије на којој се простире ауторитет локалних власти неће вршити без претходног консултовања локалних заједница и референдума. Поздрављамо идеју да јединице локалне самоуправе располажу непокретностима на својој територији, али и захтијевамо да учествују у додјели концесија. Власт у општинама и градовима треба организовати у складу са европским стандардима који подразумијевају већу стручност локалне управе кроз јасну подјелу политичких и управних положаја, планирање запошљавања, јачање транспарентности рада локалних органа кроз нове моделе цивилног надзора, квалитетнију процјену финансијског, социјалног и еколошког ефекта предложених одлука локалне власти, израду локалних стратегија за сузбијање свих облика дискриминације и израду локалних стратегија за заштиту и јачање људских права. Поздрављамо постојеће законско рјешење по коме се врши непосредан избор начелника општина и градоначелника. Локалну заједницу требало би заштитити од хирова

републичке власти која, сходно својим тренутним политичким интересима, одузима и ограничава њену функцију.

КОРУПЦИЈА И БИРОКРАТИЈА - ПРИЈЕТЊА ДЕМОКРАТСКОМ ПОРЕТКУ

Услед нараслог криминала и корупције - окосница политике којом се враћа повјерење у демократску државу требало би бити правосуђе. Борба против корупције и организованог криминала у државној власти и борба против других видова угрожавања јавног морала и правног поретка какви су: крвни деликти, кријумчарења дроге, оружја и људи, проституција, рекетирање и слична недјела - основни је императив. Из врха политике Републике Српске на тај начин биће истријебљени кључни носиоци политичког криминала и државне корупције опробани у регионалном шверцу и незаконитој трговини. Да би се успјешно повела борба против овако озбиљног проблема, потребно је широку подршку грађана у овој области артикулисати преко демократских институција, законодавних, извршних и судских органа, који морају да функционишу транспарентно и у складу са уставним, законским и подзаконским нормама. Стална и будна контрола рада ових органа и институција представља неопходан услов изградње заједнице на здравим основама.

Један од основних циљева Српске демократске странке је и смањење државног апарата, односно суштинска реформа јавне управе, квалитативно другачија од оне спроведене. У Републици Српској, иако она нема сложено уставно и правно уређење попут Федерације БиХ, велики дио бруто друштвеног производа троши јавна администрација. Српска демократска странка, у складу са својим прокламованим политичким правцима, залаже се за што једноставнији и што јефтинији управни апарат. Управо нас искуства из неких прошлих, али не и тако давних времена, уче какав погубан утицај бирократија има на привреду. Исто тако, када чиновници имају могућност уплитања у привредни живот, постоји реална опасност од пораста корупције, а управо таква пракса постоји данас код нас - управа не само да гуши приватну иницијативу својом гломазношћу и својим прекомпликованим процедурама, него корумпирани државни службеници онемогућавају било какав замајац наше привреде. Инсистирање на радикалном поједностављењу управних процедура које су у вези са привредом, те на повећању ефикасности службеника и контроле управе од стране грађана - мора постати заштитни знак Српске демократске странке.

2) РЕПУБЛИКА СРПСКА УРЕЂЕНА ПО МОДЕЛУ ПРАВНЕ ДРЖАВЕ

Владавина права није само формална примјена правних инструмената, него такође и заштита свих чланова друштва од претјеране моћи оних који владају.

Појам правне државе у демократском друштву обухвата много ширу дефиницију од простог повиновања законима и владања по слову закона. Демократска правна држава чији модел Српска демократска странка жели остварити у Републици Српској, прије свега подразумијева неспоран легитимитет одлука тј. њихову оправданост са становишта прихваћених друштвених вриједности, легитимности интереса који их производе и легалност у процесу њиховог доношења, што прије свега значи поштовање демократских правила и демократске процедуре.

Правна држава је идеал на простору на коме живимо једнако као слобода или демократија. Остварити правну државу значи до краја угушити све посљедице и остатке тоталитарног комунистичког режима; или још незаборављеног ропства; или бројних окупација; и тај простор испунити садржајем који сваком грађанину гарантује правну једнакост, остварење појединачних и колективних права, личну и породичну сигурност, а сваку власт обавезује да досљедно поштује принцип уставности и законитости, те да доноси искључиво оне одлуке које нису у супротности са вриједностима демократског друштва.

ПРАВНА СИГУРНОСТ ЈЕ ПРИМАРНИ ИНТЕРЕС ГРАЂАНА У ДЕМОКРАТСКОМ ДРУШТВУ

Република Српска дужна је да свим својим грађанима обезбиједи правну сигурност. Неопходно је обезбиједити транспарентност у раду и јавну контролу судства и осталих дијелова власти. Поздрављамо имплементацију начела аполитичности, самосталности и независности у судству.

Упоредно остварење начела демократског одлучивања и правне сигурности грађана има суштинску важност на пољу заштите интереса грађана и установљеног демократског поретка. Српска демократска странка, као једна од политичких организација које су настале након пада комунистичког режима, показује посебну приврженост овим принципима.

У циљу трајне владавине права обезбиједићемо услове да се Устав и закони доносе демократским путем у Народној скупштини Републике Српске или

референдумом; да они по свом карактеру и правном дјеловању одговарају интересима већине грађана, да се закони спроводе и поштују од стране државних органа и свих других нивоа власти; да нико - без обзира на своју позицију или моћ - није изнад закона, односно да су сви једнаки пред законом и да се закони могу мијењати, допуњавати или укидати само на демократски начин онако како су донесени и када то одговара интересу и вољи већине грађана.

Припадност било којој политичкој странци или другој организацији не може бити ни предност ни препрека при обављању јавних функција, уживању права и остваривању обавеза.

И сваки други облик дискриминације потпуно је неприхватљив.

УСТАВНИ ПРИНЦИП ПОДЈЕЛЕ ВЛАСТИ И ПРАВНА ЈЕДНАКОСТ ГРАЂАНА

Српска демократска странка определијелена је за стриктну подјелу власти на законодавну, извршну и судску.

Српска демократска странка, сходно уставној подјели надлежности између појединих органа и институција, захтијева и захтијеваће од сваког конкретног носиоца одређених надлежности и функција да проналази механизме и модусе којима ће рјешавати проблеме који муче грађане, управо поштујући уставна и законска начела која се тичу владавине права као темеља функционисања и развоја Републике Српске. Предсједник Републике Српске, Народна скупштина Републике Српске, судови и Влада Републике Српске, те субјекти законодавне, судске и извршне власти - морају поштовати Устав, законе и остале правне прописе, јер уколико то они не чине, онда не могу захтијевати такво понашање ни од грађана.

Нико не смије бити изнад уставних и законских норми, без обзира на то како се звао, колико лично материјално богатство посједовао и какву државну функцију обављао и без обзира на родбинске или неке друге везе које има са јавним функционерима. Због тога, рад и одлуке свих ових институција које представљају ауторитет државне власти морају бити транспарентни, како би била обезбијеђена контрола од стране јавности.

НАРОДНА СКУПШТИНА – МАТИЦА ДЕМОКРАТСКОГ ДРУШТВА И ПРАВНЕ ДРЖАВЕ

Народна скупштина Републике Српске, као највише представничко тијело, не смије бити у подређеном односу према Влади Републике Српске. Доминација већине као главни проблем за супериорност парламента мора бити суспендована радом контролних комисија и пододбора парламента у чијем саставу опозиционе странке имају гарантовану већину. У супротном, сасвим је јасно да више не може бити ријечи о демократској заједници у којој постоје јасно подијељене надлежности између појединих институција система. У том случају, Влада би била налогодавац Скупштини, изабрани представници грађана не би заступали интересе оних који су их бирали и на тај начин би био директно повријеђен и сам Устав Републике Српске, који експлицитно наводи да се уставно уређење Републике темељи на парламентарној демократији и подјели власти. Српска демократска странка оштро се противи таквој тенденцији. Влада Републике Српске нема право да подзаконским актима мијења суштину закона и других аката које доноси Народна скупштина Републике Српске, јер је Народна скупштина та која има легитимитет и подршку грађана да доноси кључне одлуке, док је Влада та која треба само да спроводи и реализује те и такве одлуке.

СУДИЈЕ – ЧУВАРИ ПРАВНЕ ДРЖАВЕ

Карактер судског поступка и рад судија најбоље свједоче, и о степену демократичности, и о квалитету заштите уставом и законима загарантованих људских права и основних слобода. Због тога се Српска демократска странка чврсто залаже да судови и судије морају бити слободни у раду, имуни на притиске и уцјене других органа власти и било којих појединаца, али не смију бити независни од правде и правичности, те се морају држати свог институционалног оквира. Независност судства не постоји због практиковања слободне воље судија, већ због њихове обавезе да поступају према закону.

Од кључне је важности да судије поштују кодекс понашања, о чијој садржини морају бити упознати и сами грађани, како би се и на овај начин онемогућила штетна и непримјерена понашања судија. Високи судски и тужилачки савјет, иако је у питању институција која није остварена у складу са словом Устава, мора примарно водити рачуна о избору квалитетних судија, контроли њиховог рада и уопште о побољшању рада судова. Неопходно је да у овом тијелу, и на нивоу Републике Српске, и на нивоу БиХ, буде више лица која немају функцију у судској власти, односно, потребно је допунити Закон о Високом судском и тужилачком савјету у правцу већег учешћа

јавности преко високоморалних личности. Тиме би се обезбиједила неопходна повратна спрега између судова и грађана.

Неопходно је објавити и имовинске картоне судија, и ти картони се морају редовно провјеравати. Српска демократска странка сматра да ће ефикасно позивање на одговорност судија који крше норме своје професије појачати повјерење јавности у објективност, правичност и интегритет судства.

КРИМИНАЛ И КОРУПЦИЈА – ДРЖАВНИ НЕПРИЈАТЕЉИ БРОЈ ЈЕДАН

Српска демократска странка одлучно се залаже за стварну и суштинску, а не формалну и демагошку борбу против криминала и корупције. Република Српска нема ни најмању шансу да се политички и економски еманципује уколико и даље буде заробљена у раљама криминала. Да би се успјешно повела борба против овако озбиљног проблема, потребно је широку подршку грађана у овој области артикулисати путем законодавних, извршних и судских органа који морају да функционишу транспарентно и у складу са уставним, законским и подзаконским нормама. Стална и будна контрола рада ових органа и институција представља неопходан услов изградње заједнице на здравим основама. Мора се утицати на сваку власт како би она вршила легитиман притисак на органе гоњења, да коначно почну квалитетно радити свој посао.

Посланици Српске демократске странке морају покренути иницијативе за измјене и допуне кривичних закона донесених од стране парламентарних тијела, у циљу поштравања казни и увођења нових инкриминација за које реално постоји потреба.

Потпуно је јасно да до стварања слободних односа на тржишту, до привлачења иностраних улагања (посебно ггинфилд-инвестиција), до снажног и тако неопходног економског развоја - неће доћи уколико се држава одлучно не обрачуна са криминалом. Због тога је основно програмско питање, које је у нераскидивој релацији са осталим основним програмским начелима, управо и борба против криминала.

СТРАТЕГИЈА И МЈЕРЕ ЗА БОРБУ ПРОТИВ КОРУПЦИЈЕ

Корупција је присутна у свим сегментима друштва. Она је опака болест која захвати главу па се пренесе и на остатак организма. Управо зато, борба против корупције мора кренути од главе, односно од врха државе.

За успјешну борбу против корупције неопходно је:

- Усвојити стратегију борбе против корупције и конкретне активности (акционе планове) за сузбијање ове негативне друштвене појаве;

- Побољшати постојећу легислативу и донијети системске антикорупцијске законе;
- Створити услове за ефикасну примјену антикорупцијских закона. Ослободити политичког утицаја постојеће институције за борбу против корупције (полиција, тужилаштва, судови) и преваходно сасјећи корупцију у овим институцијама како би оне уз квалитетну легислативу могле да воде успјешну битку са корупцијом;
- Развијати превентивне мјере које подразумијевају отклањање могућности за корупцију и подизати свијест и образовање јавности, ради јавне подршке за спровођење антикорупцијске стратегије.

Да би стратегија борбе против корупције дала резултате и да не би остала тек мртво слово на папиру, потребно је да буде испуњено неколико основних предуслова:

- Постојање политичке воље, што је данас унутар Српске демократске странке остварено као унутарстраначки консензус о неопходности борбе против корупције, тј. долазак на власт странке чије руководство истински жели водити борбу против корупције;
- Свеобухватна примјена антикорупцијских закона на све субјекте корупције, почевши од највиших органа власти;
- Усклађеност превентивних, репресивних и едукативних мјера;
- Парламентарни надзор за спровођење стратегије борбе против корупције;
- Периодично оцјењивање постигнутих резултата и усклађивање са новим потребама;
- Сарадња јавног и приватног сектора, цивилног друштва и грађана, и медија;

Носиоци борбе против корупције требало би да буду:

- Народна скупштина Републике Српске (Одбор за борбу против корупције, Одбор за ревизију приватизације, Законодавни одбор и сл.);
- Агенција за борбу против корупције;

- Агенција за одузимање незаконито стечене имовине;
- Правосуђе и полиција;
- Влада, односно министарства;
- Медији;
- Невладине организације (НВО).

Тијело које би требало да буде главни носилац борбе против корупције мора бити ослобођено сваког утицаја институција, посебно извршне власти. Оно мора бити у супремацији над Владом и јавним институцијама које могу бити предмет његовог интересовања или истраге. Зато је посебним законом неопходно основати агенцију за борбу против корупције, као самостално и независно тијело чији ће рад непосредно надzirати Одбор за борбу против курупције у Народној скупштини Републике Српске, тј. тијело које је најближе вољи грађана и контроли јавности.

Иако је корупција један од највећих проблема друштва, број откривених и процесуираних случајева је незнатан, што за узрок може имати политички утицај на полицију, тужилаштва, судове и на корупцију унутар ових институција.

Акционим плановима тужилаштва, судова и полиције за борбу против корупције неопходно је обухватити бројне мјере. Свако министарство треба да донесе акциони план борбе против корупције за свој дјелокруг са јасно утврђеним роковима и да једном мјесечно информисе Агенцију за борбу против корупције о резултатима примјене акционог плана.

РЕФОРМА КРИВИЧНОГ ЗАКОНОДАВСТВА ИЗ ОБЛАСТИ БОРБЕ ПРОТИВ КОРУПЦИЈЕ

За успјешну борбу против корупције неопходно је постојање одговарајуће легислативе. Република Српска мора радити на побољшању постојећих закона, нарочито тамо гдје су уочене законске рупе, као и на усвајању нових антикорупцијских закона.

Потребно је хитно донијети закон о одузимању незаконито стечене имовине. Извјештаји Главне службе за ревизију јавног сектора Републике Српске откривају да се недоречености и непрецизности одређених чланова Закона о јавним набавкама БиХ често користе за заобилажење редовне процедуре набавки, па је неопходно извршити побољшања и овог закона. Такође, треба модернизовати Закон о финансирању

политичких странака Републике Српске, Закон о спречавању сукоба интереса у органима власти Републике Српске и Изборни закон БиХ.

Потребно је поштрити казне за корупцијска кривична дјела, кроз измјене и допуне Кривичног закона Републике Српске. Корупцију треба третирати као облик организованог криминала.

РЕВИЗИЈА ПРИВАТИЗАЦИЈЕ – ИСПИТ ПРАВНЕ ДРЖАВЕ

Ревизију приватизације треба вратити у надлежност Главне службе за ревизију јавног сектора Републике Српске. Неопходно је спровести ревизију приватизације свих субјеката, укључујући и ону спроведену након 2006. г. Треба обуставити располагање имовином у предузећима гдје постоје показатељи и докази да је приватизација била нерегуларна, нарочито у случајевима гдје су радници оштећени или су предузећа престала са радом. Мора бити измијењен и допуњен Закон о ревизији приватизације, тако да се дио државног капитала који је приватизован по цијенама испод реалних - врати држави.

Потребно је унапређење транспарентности процеса и поступка приватизације, и сходно томе све приватизационе уговоре објавити на интернет страници Инвестиционо-развојне банке Републике Српске како би се могла остваривати успјешна контрола спровођења приватизационих уговора.

ИНФОРМИСАЊЕ У СЛУЖБИ БОРБЕ ПРОТИВ КОРУПЦИЈЕ

За успјешну борбу против корупције неопходни су слободни и деполитизовани медији. Ради стицања противправне користи, центри финансијске моћи у Републици Српској су дио медијских кућа ставили под свој утицај путем маркетиншких и комерцијалних уговора. Није риједак случај да су због тога лица која се боре против корупције постала мета таквих медија. Због тога је неопходно донијети измјене и допуне Закона о клевети ради унапређивања одговорности за јавно изговорену ријеч, а медијским кућама за које се путем суда докаже да учествују у таквим активностима или да се финансирају од стране лица осуђених за кривична дјела везана за корупцију, треба изрећи примјерене санкције и у крајњем случају одузети дозволу за рад.

Ради повећане транспарентности неопходно је да Јавни РТВ систем Републике Српске, преноси сједнице Народне скупштине Републике Српске. Важно је извршити унапређење прописа о статусу, правима и раду медија у циљу стварања услова за њихов

независан рад и обезбјеђивање независности новинара у професионалном раду, уз досљедно спровођење одговорности за повреде етичког кодекса.

Он новинарског еснафа мора се захтијевати побољшање и строга примјена новинарског етичког кодекса. Од не мање важности је транспарентан увид у власничку структуру медија и спречавање њихове монополизације, унапређење прописа о статусу, правима и раду медија у циљу стварања услова, обезбјеђивање правне заштите новинара у случајевима неоснованог ускраћивања информација и прописивање санкција за трговину медијским утицајем.

НЕВЛАДИН СЕКТОР – ПРОМОТЕР ГРАЂАНСКЕ СВИЈЕСТИ У БОРБИ ПРОТИВ КОРУПЦИЈЕ

Напор државних органа, међународних организација или организација грађанског друштва на сузбијању корупције не може на дуги рок дати добре резултате, уколико грађани не подржавају те напоре. Грађани су субјект антикорупцијске стратегије, али и њен објект. Наш циљ је да промијенимо амбијент у којем се корупција толерише и прикрива.

Невладине организације морају да буду отворене и храбре, зато што оне имају посебну улогу у спровођењу континуиране кампање подизања свијести грађана о корупцији и начинима борбе против ње и то путем:

- информисања грађана о предузетим антикорупцијским мјерама и њиховим ефектима;
- увођења поузданих механизма за достављање притужби грађана и обавезе државних органа да на њих одговоре у законском року;
- укључивања удружења грађана у активности државних органа у борби против корупције итд.

3) РЕПУБЛИКА СРПСКА УРЕЂЕНА ПО МОДЕЛУ ЕКОНОМСКИ ОДРЖИВЕ ДРЖАВЕ

Економски напредак Републике Српске није само економско већ и политичко питање. Република Српска је на својеврсној проби и од ње се очекује да докаже да може бити економски и финансијски одржива.

У савременој теорији и пракси економски и финансијски одрживим земљама углавном се сматрају оне земље које организују и спроводе реалну фискалну и пореску политику, које остварују бруто друштвени производ у оквиру просјека регије којој припадају или више, које воде активну политику инвестиција и новог запошљавања, чија привреда остварује ново активности потребан за стварање планиране нове вриједности, чије је тржиште капитала транспарентно, отворено и сигурно, које могу испуњавати међународне финансијске обавезе и чија буџетска политика омогућава остварење државних функција и унутрашњих обавеза тј. која је реална и транспарентна како у погледу приходовне тако и у погледу расходовне стране.

Треба бити свјестан оцјена већег броја економских стручњака који кажу да је финансијска криза која потреса цијели свијет постала дубока економска и друштвена криза која захтијева промјене и у полазним основама економског развоја Републике Српске. То прије свега значи напуштање неолибералног концепта који се преко организација као што су ММФ, Свјетска банка и Свјетска трговинска организација намеће земљама у развоју. Овај концепт отвореног тржишта и потпуног повлачења државе из економије одговара онима који су већ богати и способни за тржишну утакмицу, али је погубан за недовољно развијене. Гашење или непостојање домаћих банака, интензивна дерегулација, одржавање ниске инфлације и монетарне дисциплине, укидање царина ради потпуног отварања нашег тржишта за производе из ЕУ - представљају сигуран пут ка дестабилизацији и вишем степену сиромаштва. Све се то директно односи и на питање политичке зависности држава јер се ММФ и Свјетска банка мијешају у све, чак и у неекономске сфере правдајући то тиме што неуспјех у другим областима утиче на економски неуспјех.

ЦИЉЕВИ ЕКОНОМСКЕ ПОЛИТИКЕ

Српска демократска странка као национална странка жели да изгради регионално утицајну и богату Републику Српску, стабилно и напредно друштво и услове да грађани који живе од свога рада и иницијативе буду адекватно томе плаћени и награђени, а што њих и њихове породице чини материјално осигураним, срећним и задовољним. Модел остваривања ових циљева налазимо у подстицању инвестиција, подршци конкурентности домаће привреде и обезбјеђивању природног раста стандарда грађана.

ХИТНЕ МЈЕРЕ КАО ОДГОВОР НА ДУГОТРАЈНУ ЕКОНОМСКУ КРИЗУ

Потребан нам је економски програм чијом примјеном је могуће и у условима очигледне и дугорочне економске кризе одржавати постављене циљеве.

Многе од мјера морају бити ослоњене на реорганизацију управе и ефикасније функције Владе и државних институција. За друге мјере ће бити неопходно издвајање реалних финансијских средстава јер оне представљају стратешке инвестиције дугорочног карактера и несумњиве користи. У оквиру економских начела којих ћемо се придржавати у вођењу економске политике у условима економске кризе приоритет је дат нефинансијским, али је непосредно указано и на финансијске мјере.

Такође, једнако важан предуслов економског просперитета привреде и сваког грађанина јесте оспособљавање наше привреде за процесе европских интеграција. Старање о равномјерном развоју свих дијелова Републике Српске је паралелан посао који представља императив наше политике. У том смислу примарно је урадити сљедеће:

- Одмах ограничити јавну потрошњу и расположива финансијска средства усмјерити ка стварању нових вриједности, било да се ради о изградњи инфраструктуре, енергетских система, или о подстицају привредним друштвима, у првом реду произвођачима. Политика смањивања буџетских расхода је основа за смањивање пореских и других државних захватања из привреде што директно утиче на њену домаћу и међународну конкурентност.
- Република Српска мора одредити оквир и циљеве економске политике у складу са макроекономским кретањима. Посебно је важно извршити планирање средњорочног макроекономског програма који мора дати одговор на питања из реалног сектора, инфлаторне политике, монетарне и курсне политике и спољњег сектора.
- План јавних финансија мора дати реалну слику о остваривој фискалној политици и њеним циљевима, а такође и о текућим фискалним кретањима и њиховој пројекцији за наредни период. Министарство финансија мора извршити процјену примарног дефицита и пројекције јавног дуга. Напокон, морамо добити одговоре и параметре везане за резултат кључних структурних реформи у фискалној области, а посебно за увођење ПДВ-а и новог вида опорезивања плата. Реформе у области пореза на некретнине нису добиле позитивну оцјену јавности и Министарство финансија мора

одмах приступити корекцији ових измјена. Република Српска мора урадити тестове осјетљивости који ће дати оцјену о фискалним ризицима, те односу дефицита и јавног дуга. Све наведено треба произвести чврсту и увјерљиву оцјену квалитета јавних финансија, дати одговоре о њеној дугорочној одрживости, оцијенити шта су данас њена институционална обиљежија и које је структурне реформе неопходно даље спроводити.

- У области предузетништва треба наставити са приватизацијом, али и отворити реалну ревизију ранијег процеса приватизације. Наравно, не да би се сакупљали јефтине поени, правиле листе учесника у јавним надметањима и слично, него због тога да би се установило - који се приватизациони уговори не поштују и шта то Република Српска може учинити да би заштитила свој интерес као интерес уговорне стране, а самим тим и интерес запослених и предметног капитала. У поступку ревизије приватизације нужно је водити рачуна о дуговањима државе и предузећа према радницима.
- Република Српска много полаже на питања развоја малих и средњих предузећа, те јавног и приватног партнерства. Рекло би се да смо много времена потрошили трудећи се да афирмишемо ове видове привређивања. Резултати објективно нису онакви какве смо очекивали и за то постоји много разлога. Коначно је вријеме да Република Српска потражи и пронађе неколицину стратешких економских партнера који под обострано прихватљивим условима могу запослити неколико десетина хиљада радника. Наравно, упоредо са тим требало би наставити подржавати мала и средња предузећа. Ствараћемо услове за њихов развој, јер то представља акумулативну снагу економског развоја, а у нашим условима таква предузећа су далеко флексибилнија. У овом смислу посебну пажњу ћемо посветити развоју прехранбено-прерађивачке, туристичке и трговачке дјелатности и услуга.
- Одмах треба убрзати и крају приводити започету изградњу инфраструктуре. Изградња аутопутева, реконструкција постојећих путева и жељезнице, требало би да буде обављена у складу са правилима јавно-приватног партнерства. При томе, дионице тих инфраструктурних мрежа

треба реално планирати, а појаве злоупотреба било које врсте строго кажњавати. Дугорочно, циљ нам је изградња савремене инфраструктуре која чини један од основних предуслова за економски развој.

- Готово да постоји општа сагласност да је енергетски сектор кључ економског развоја Републике Српске. Сходно томе Република Српска има обавезу да обезбиједи очување тог сектора у свом власништву и да ступи у партнерство са потенцијалним улагачима тамо гдје сама није у стању да обезбиједи неопходне инвестиције. Ово је посебно важно у годинама кризе јер се ради о примамљивој и вискоакумулационој грани. Залагаћемо се и за изградњу енергетске и друге инфраструктуре, прије свега гасовода, нафтовода, електрана и других енергетских објеката који ће нам обезбиједити економску сигурност и поузданост у снабдијевању енергентима.
- Са жаљењем можемо констатовати да су реформе у финансијском сектору створиле поражавајућу слику која говори да у Републици Српској не постоји ниједна банка која је у већинском власништву капитала из Републике Српске. Нешто је другачија ситуација у небанкарском сектору, али са негативном тенденцијом. Наш став није израз наглашених националних осјећања него забринутости за сигурност домаћег тржишта у условима доминантне спољне интервенције и одлучивања у банкарском сектору. Ствар је још драматичнија када видимо да, примјера ради, од средстава за подстицај која користи Влада Републике Српске - највише зарађују управо банке, које наводно Републици Српској нуде сигурност враћања кредита као да средства обезбјеђења која користе не би могла користити и Инвестиционо-развојна банка Републике Српске. Због тога хитно треба размотрити могућност оснивања банке са већинским државним учешћем, примјера ради, Поштанске банке, за коју постоје инфраструктурни и дјелимично кадровски услови, а која би својом конкурентношћу отворила тржишну утакмицу и под повољнијим условима обезбјеђивала средства за подстицај привреде.
- Република Српска има потпуно неповољно тржиште рада због кога се број незапослених већ неколико година креће око 150.000 људи, а што је према

процјенама - више од 15% у односу на укупно становништво. Рјешења за подстицај запошљавања и организован систем социјалне сигурности за незапослене и лица за чијим је радом престала потреба представљају огледало, не само социјалне слике Републике Српске, него и односа према радницима и тржишту рада у цјелини. Тржиште рада би требало измијенити и побољшати програмима преквалификација и финансијским и пореским подстицајима за отварање нових радних мјеста.

УЛОГА ДРЖАВНЕ ИНТЕРВЕНЦИЈЕ

Српска демократска странка тражи рјешења економске политике између слободног тржишта и редистрибутивне функције државе. Свјесни смо да слободно тржиште награђује способне и успјешне што је природна и неспорна ствар, али свјесни смо и да у свему томе често највише профитирају безобзирни, док су сви други препуштени сами себи.

Држава је организам који финансирају и богати и сиромашни, и способни и мање способни, и требало би да свима пружи заштиту. У том смислу редистрибутивну функцију државе не видимо у смислу редистрибуције добара или новца, већ редистрибуцију заштите интереса свих субјеката. Држава домаће произвођаче треба да штити од страних, а потрошаче од свих врста произвођача. Парламентарна демократија даје квалитетне претпоставке за људска права и слободе, али социјални комплекс остаје ван њеног непосредног утицаја. Стога се социјална сигурност мора додатно нормативно обезбиједити. Држава која поштује само интересе богатих, а не и права осталих грађана, не може постати слободна држава, већ само земља јефтине радне снаге.

Пореска политика и активна одговарајућа заштита домаћег тржишта основни су елементи економске интервенције државе. У том смислу треба што мање опорезовати приходе од рада, што више стимулисати инвестиције, а вишим стопама опорезовати приходе од екстрапрофита. Одмах треба приступити увођењу диференциране стопе ПДВ-а и то тако што би основне намирнице из потрошачке корпе биле ослобођене опорезивања, а грађевинска и прехрамбено-прерађивачка дјелатност биле би опорезоване мањом пореском стопом.

Република Српска може да дјелује и индиректним мјерама. Потребно је спровести сљедеће реформе:

- Реформу јавне управе, која мора бити рационална, модерна и прије свега ефикасна, јер је само тако у служби својих грађана и њихових интереса. Уклањањем прописа који стварају баријере за започињање живота привредног друштва или неке привредне дјелатности показаће се да је овај процес потпуно остварљив;
- Реформу правосуђа коју треба фокусирати у области привредног судовања и власничких односа тј. јавних земљишних књига. Несхватљиво је колико смо сви заједно равнодушни због чињенице да ова два проблема дестимулишу све гране привреде и одуговлаче цијели процес привређивања на дуге периоде. Реформа ових области није једноставан посао, али се мора и започети и завршити;
- Реформу образовања која мора бити базирана на контроли квалитета образовног процеса и оспособљавања ученика и студената за обављање занимања за које се школују. Општа је оцјена да се у школама мало научи. Резултате наставног процеса треба објективно вредновати и награђивањем стимулисати школе и наставни кадар који обезбиједи ефикасан едукативни процес.

Заштита интереса капитала такође представља поље државне интервенције. И у том смислу борба против корупције и криминала има значајно мјесто.

Заштита домаћег произвођача често производи контроверзне ситуације. Посебно у свјетлу потписаних међународних уговора којима смо се обавезали на слободан проток роба и услуга и једнак третман страних и домаћих привредника. Без обзира на то Република Српска мјерама подстицаја и заштите треба обезбиједити домаћем привреднику неопходну заштиту и равноправне услове пословања.

Република Српска посебну пажњу треба посветити мјерама контроле квалитета и исправности производних и технолошких процеса и законитости рада у привреди.

ПРИОРИТЕТИ НАЦИОНАЛНЕ ЕКОНОМСКЕ СТРАТЕГИЈЕ

Републици Српској потребна је национална економска стратегија која неће бити ствар једног идеолошког или партијског табора, већ ће омогућити друштву и држави да се заштите и развијају без обзира на политичке турбуленције.

Дубина и захват сваке економске кризе и пројекције њеног трајања, готово у свим земљама биле су довољан разлог да се о њој расправља у парламенту и да се целокупна јавност упозна са мјерама које владе припремају за њено превазилажење.

Требало би формирати посебна радна тијела Владе и Народне скупштине, која би се бавила само питањима ублажавања посљедица кризе.

Сада, када су све земље и велике међународне компаније заузеле својим проблемима на домаћем економском плану, неопходно је понудити програм, нову економску алтернативу за нашу привреду, али и амбијент који је привлачан за улагање страних компанија. Из ове кризе се не може изаћи само штедњом, неопходне су инвестиције да би поново покренули развојни замајац. Да би људи и привреда поново почели да инвестирају, потребна је боља инвестициона клима коју можемо створити реализацијом адекватних мјера. У прве двије наредне године очекује се суочавање са највећим ударима, али и стабилизација дјеловања кризе, док се у друге двије очекује почетак развојне фазе у свим земљама. Наш програм предвиђа најзначајније ангажовање државе - управо у наредне двије године у циљу подршке привреди, јер је очигледан недостатак тржишних механизма који су довољно развијени да би се одржала стабилност односа и развоја на домаћем, а посебно на међународном плану.

ПОДСТИЦАЊЕ ИНВЕСТИЦИЈА

Инвестиције морају бити у функцији развоја домаће привреде и смањења незапослености. Историјско искуство говори да су све успјешне земље употребиле мјешавину протекционизма, субвенција и регулативе, да би помогле својим економијама док су се налазиле у тзв. *infant industry* фази. Тако и ми морамо користити низ владиних мјера и регулатива како бисмо привукли страна улагања управо у оне области у које желимо, а то су потенцијално ефикасни и тренутно - релативно развијени сектори. Посебно треба инсистирати на унапређењу услова за *greenfield* инвестиције, чиме се остварује нето повећање броја радних мјеста и унапређење привредне структуре. Посебно су од значаја инвестиције у производној дјелатности, засноване на високим технологијама, јер је то директан допринос јачању извозних потенцијала, чиме се рјешава и проблем спољнотрговинског дефицита. Примјери добре праксе привлачења таквих инвеститора налазе се у већини земаља југоисточне Европе, које су на основу тога промијениле своју привредну структуру и од увозника постале извозне економије, чији БДП је заснован на више од 60-70% извоза.

Владе појединих земаља су поред издвајања значајних средстава за реструктурирање и стабилизацију финансијског сектора издвојиле и значајан дио средстава за подстицање инвестиционе активности, као противмјере рецесији и паду запослености. Влада мора хитно да формира фонд за подршку стратешким предузећима и за подршку отварању нових радних мјеста, а такође и за сектор малих и средњих предузећа у којима се показало да има способних играча за тржишну утакмицу и којима није потребна заштита од сваке конкуренције, већ само од нелегитимне и нелојалне конкуренције. Република Српска нема тако издашне изворе јавних прихода који могу драстично промијенити инвестициону активност. Управо због тога ми нудимо низ повезаних програма и мјера за повећање интензитета улагања, посебно доласка страних инвеститора, са минимумом ангажовања буџета и задуживања државе. За повећани обим инвестиција потребно је повећати шансе за њихову исплативост. Вјероватноћа исплативости инвестиције је већа када је сопствено улагање мање и када је ризик инвестиције подијељен са неким. Државни подстицаји инвестицијама су инструмент који се раширено примјењује за смањење ризика и повећање привлачности земаља за инвестиције страних улагача. Република Српска треба да интензивира улагања у инфраструктуру, у развојне пројекте компанија са извозним потенцијалима и са већим бројем запослених. Такође, треба да омогућимо инвеститорима из других земаља да убрзају доношење одлука да уложе у Републику Српску на бази стварања амбијента који гарантује правну сигурност, ефикасну администрацију, фискалне и друге мјере.

Привлачењу инвестиција компанија из развијених земаља ЕУ и других крајева ће посебно допринијети наше унапређење односа са земљама као што су Русија, Кина и Индија, које имају највеће и најбрже растуће тржиште и национално богатство. Потребно је радити на дугорочном јачању партнерства са Руском Федерацијом што ће створити претпоставке за реализацију улагања у енергетску инфраструктуру Републике Српске.

У протеклом периоду су значајни приливи у буџет који су омогућили и већу инвестициону активност државе преко надлежних министарстава, остварени на бази приватизације. Многа предузећа располажу некретнинама, знањем и искуством својих радника. Директна понуда појединих предузећа страним инвеститорима из земаља брзорастућих економија пут је за налажење озбиљнијих стратешких инвеститора. За такво ангажовање државе неопходно је поновно покретање економске дипломатије и представништава са професионалним и мотивисаним кадром.

Улога државе је да обезбиједи више радних мјеста и у том циљу она мора да развије одговарајуће инструменте:

- Кредитно субвенционисање привреде на бази рефундирања до 25% камате коју плаћају банкама;
- Повлашћенији положај домаћих добављача, посебно произвођача путем мјера кредитне и других сегмената економске политике;
- Контролисано снижавање референтне каматне стопе Централне банке и њених одлука о контролисаном смањењу обавезне банкарске резерве, а ради јачања инвестиционе активности банака и снижавања камата.

У нефинансијске подстицаје остварењу веће инвестиционе активности спада низ мјера које ће допринијети уклањању административних баријера:

- убрзање поврата ПДВ-а,
- поједностављење и убрзање процедура за издавање дозвола и одобрења, поједностављење и убрзање процедура у извозним пословима и код царинења, додатно поједностављење и убрзање процедура регистрације предузећа и радњи;
- децентрализација власништва на локалну самоуправу у циљу бржег склапања уговора о заједничким улагањима са приватним компанијама и реализација локалних инфраструктурних пројеката и сл.

КОНКУРЕНТНОСТ ДОМАЋЕ ПРИВРЕДЕ

Ова економска криза је потврдила познату истину, а то је да основу националног богатства и економске безбједности сваке државе чини конкурентна привреда. Зато приоритет у развоју и улагањима треба дати слједећим привредним дјелатностима:

- пољопривреда и прехранбена индустрија;
- електро-машиноградња, машиноградња и металска индустрија;
- хемијска индустрија;
- грађевинарство;

- енергетика;
- транспорт и комуникације;
- шумарство и дрвна индустрија;
- намјенска индустрија.

Ове гране извор су двије трећине прихода цјелокупне индустрије и због тога треба да буду подржане да се даље развијају, како би лидери у овим гранама и даље заузимали лидерске позиције, не само на домаћем и регионалном, већ и глобалном тржишту. Напори и мјере подршке морају бити усмјерени и на убрзање ревитализације наших традиционалних извозних грана, какве су грађевинарство, машинска, електро и дрвна индустрија, које су некада имале лидерске позиције у извозу и запошљавању.

Традиционално се подршка државе усмјерава ка малим и средњим предузећима. С друге стране, државе преко својих великих предузећа остварују утицај на међународна економска и политичка кретања и тиме подупиру остваривање својих глобалних циљева. Имајући у виду такву улогу и допринос великих компанија, посебно домаћих, Српска демократска странка се залаже за развој инструмената подршке великим компанијама које доприносе унапређењу конкурентности на домаћем и међународном плану и повећању нашег економског утицаја и независности у регионалним и глобалним размјерама.

Ранија пракса пружања директне подршке предузећима у непрофитабилним гранама и мијешање у тржишне механизме, осим када је у питању заштита од монопола, показала се мање ефектном од праксе побољшања ефикасности тржишта, унапређења пословне инфраструктуре коју предузећа користе (енергетика, саобраћај, телекомуникације) и учешћа у подизању општег и специјализованог знања за поједине гране и посредовања државе у проналажењу стратешких партнера или инвеститора у приватизацију мање успјешних предузећа.

Значај индустријске производње је вишеструк и мултипликативан. Поред директних користи од развоја индустрије, развија се и пратећа услужна дјелатност, обезбјеђује се равномјернији регионални развој и подиже се ниво технолошке опремљености свих других грана повезаних са индустријом. Због тога се Српска демократска странка залаже за примјену инструмената подршке великим предузећима у виду:

- директне подршке увођењу нових технологија кроз суфинансирање инвестиција за увођење нових технологија и опремање;
- директне подршке побољшању кадровских потенцијала кроз суфинансирање програма усавршавања запослених;
- фискалних подстицаја извозним активностима;
- суфинансирања процеса реструктурирања великих предузећа у државном власништву, ради подизање конкурентности и вриједности капитала прије приватизације;
- преференцијалног повезивања предузећа у јавном сектору и великих пословних система у земљи;
- заједничких инвестиција државе и приватних компанија у пројекте од општег интереса.

Инструменти подршке ће се примјењивати флексибилно и циљано, у зависности од специфичних потреба репродуктивних циклуса гране или тржишта на коме предузећа послују, да бисмо отклонили баш оне проблеме који спутавају раст конкурентности великих предузећа. Залажемо се да инструменти подршке који ће се примјењивати буду транспарентни, недискриминаторни, привременог карактера и нефинансијски, односно да се минимизирају директна давања из буџета за одржавање пословања или подизање конкурентности.

Одговорна политика према економском расту и конкурентности наших предузећа на страним тржиштима обавезује нас на интензивирање напора високих државних званичника да представљају, повезују и заступају наше компаније у званичним контактима са представницима влада и привреде других земаља, да организују међународне сусрете и промоције привредних потенцијала Републике Српске, да јавно заступају интересе земље и свих њених грађана, и да се залажу да се наши економски интереси заштите у свим међународним финансијским и другим институцијама.

Ступањем на снагу Споразума о стабилизацији и придруживању ЕУ, пољопривреда Републике Српске остаће без увозне заштите за скоро 40% пољопривредних производа. Поред неспорне потребе за јачањем конкуренције у Републици Српској, у овом моменту српску пољопривреду поменути Споразум непотребно излаже неравноправној борби на штету српских произвођача, будући да је

систем субвенција, законодавне регулативе и организованости пољопривреде ЕУ на далеко вишем нивоу од оног који је сада код нас. Да би конкурентност наше привреде била унапријеђена, потребно је предузети низ мјера, међу којим су најзначајније:

- Привремени мораторијум на одлуку о примјени трговинског споразума са ЕУ, јер ће то довести до пада конкурентности пољопривреде, бројних малих и средњих преузећа и директног губитка прихода од царина као директан одговор на кризу;
- Формирање додатног инвестиционог фонда за субвенционисане кредите и подстицај извозу најзначајнијих грана;
- Повећање субвенција пољопривреди за 50% и повећање аграрног буџета за 30%, углавном на уштрб рационализације администрације;
- Увођење статуса домаћег производа и произвођача у процесима јавних набавки, ради побољшавања тржишног положаја домаћих предузеће за вријеме кризе;
- Борба против монопола страних произвођача на нашем тржишту и увозничке зависности на бази интервентних увоза и субвенција за улазак нових понуђача на монополизована тржишта;
- Заштита од преливања субвенционисаних средстава откупљивачима и прерађивачима производа;
- Увођење институције гарантованих цијена у пољопривредни сектор;
- Укрупњавање и приватизација пољопривредних посједа;
- Формирање државног фонда за субвенционисање претварања необрадивих површина у обрадиве.

СТАНДАРД ГРАЂАНА

У протеклом периоду и поред примјетног пораста БДП, животни стандард није доживио довољан раст да би грађани могли да буду задовољни. Један од разлога незадовољства грађана је у чињеници да су поједини трошкови живота брже расли од њихових примања.

Само на основу ефикасне конкурентне економије домаћих предузећа и пољопривреде, може се гарантовати високи стандард и социјална сигурност наших грађана.

У овим сложеним условима, програм економског развоја мора бити такав да обухвати и мјере које ће обезбиједити смањење посљедица дјеловања економске кризе на оне који ће бити директно погођени. С друге стране, морамо предложити и одређени број мјера за стварање прилика за раст зарада, праведнију расподјелу пензија и социјалних давања из буџета.

Програм унапређења стандарда грађана, треба да обезбиједи да се оствари:

- Раст БДП изнад просјека региона;
- Раст реалног нивоа зарада најмање 3% изнад нивоа инфлације;
- Смањење незапослености за трећину до 2014. године;
- Редовно усклађивање нивоа пензија са растом трошкова живота и
- Већа социјална сигурност дјеце, старих и трудница.

Остварење ових циљева биће омогућено предузимањем сљедећих мјера:

- Стриктна примјена колективних уговора и заштита права радника на рад и зараду;
- Промјена одредби о расподјели пензија - пензионерима са најнижим примањима повећати коефицијент раста пензија на рачун ограничавања раста највиших пензија, без промјене укупне масе пензија;
- Политика цијена јавних услуга и енергената заснована на усклађености раста примања и стандарда грађана и стриктна контрола и регулација цијена основних животних намирница путем интервентних увоза прецијењених производа на домаћем тржишту (млијеко, месо, кућна хемија, и сл.);
- Борба против корупције.

ЕКОНОМСКА НАУКА У ФУНКЦИЈИ ПЛАНИРАЊА ЕКОНОМСКОГ РАЗВОЈА

Пројекат економског развоја и раста темељи се на хипотези да је успјешан економски развој могућ једино стварањем нове ефикасне привредне структуре.

Потребно је основати Институт за интегрално системско управљање развојем Републике Српске. Институт би своју професионалну дјелатност заснивао на модерним знањима из области интегралног менаџмента система и економске изврсности.

У условима огромне неизвјесности, због изузетне динамичности промјена, научни приступ пројектовања на дуже стазе, више не може дати задовољавајући резултат. Коришћење овог традиционалног приступа је толико ризично да би за резултат сигурно имало неуспјешан развој. Полазећи од ове научне и стручне истине, једино као поуздано могуће рјешење је стварање система на бази модела који подржавају адаптивно проактивно управљање у ходу.

На нашим просторима десила се тотална и потпуно неуспјешна промјена привредне структуре. Проблем је што овако крупну промјену није пратио одговарајући систем управљања промјенама. Резултат тога је да данас имамо нову структуру која је неефикасна. Емотивну везаност за привредну структуру од прије двадесет година, као и новонасталу привредну структуру те кључни инструмент неуспјешног реструктурисања, приватизацију, морамо ставити изван управљачког стварања нове привредне структуре.

Законска и друга оперативна управна регулатива мора се иновирати у знатној мјери у циљу стварања знатно повољније пословне климе. Неспорно је да постојећа регулатива у неким својом дијеловима, директно у функцији заштите одређених монопола као и стварања нових. Институционално-организационо и овим питањем треба да се бави Институт за интегрално системско управљање развојем Републике Српске.

Предмет анализе мора бити питање у којој мјери је постојећи фискални систем, а прије свега порески, одговоран за стварање неадекватне привредне структуре.

Основа и кључ успјешне нове привредне структуре је свакако одговарајући технолошки развој. Због ове непобитне чињенице треба одмах приступити пројектовању сопственог технолошког развоја.

Посебно питање, без чијег доброг рјешења нећемо имати успјешан привредни развој и раст, је проблем који је везан за изузетно ниску ефикасност управљачких структура (државно административних и привредно менаџерских). У државној администрацији мора се створити систем отворене конкуренције. Менаџерске структуре у привреди и администрацији морају посједовати модерна знања за успјешно

одлучивање и управљање која ће стећи допунском едукацијом. Овдје је свакако проблем везан и за пословну етику као и етику администрације која је на изузетно ниском нивоу. Проблем исте мора се рјешавати интегрално са другим проблемима.

Садржајно и у значајно већем обиму, конкретизацију програма треба дати кроз листу стратегија и оперативних задатака потребних за стварање нове успјешне привредне структуре, а која за резултат треба да имају успјешан економски раст и развој.

4) РЕПУБЛИКА СРПСКА УРЕЂЕНА ПО МОДЕЛУ СОЦИЈАЛНЕ ДРЖАВЕ

Примарна функција социјалне политике је заштита оних који су без личне кривице запали у неприлике али и више од тога, јер је социјална политка дио укупне развојне политике. Правда и праведност имају, не само социјални, него и економски садржај. Стари Грци су сматрали да је добро само оно што је праведно. Само праведна друштва могу дугорочно економски да напредују.

Српска демократска странка је определијелена да гради праведно и морално друштво, уз социјално одговорну развојну политику.

Свјесни смо да предстоји нова криза на коју постојећи модел државе неће имати одговор. Та криза своје изворе има у питањима која не зависе директно од политичких одлука већ, прије свега, од избора начина живота. Друштво стари, а везе унутар породица се све више раскидају. Начин исхране, животне навике и начин становања узрокује болести, а то опет води ка смањењу броја активних чланова друштва. Хронична обољења, срчане болести, дијабетес и различити облици рака представљају 75% свих болести. Стопа развода је све виша. Између осталог и због тога изостаје неопходна друштвена подршка најрањивијим члановима друштва у најосјетљивијим годинама формативне фазе. Развијене земље имају проблем са досељеницима. Код нас је тај проблем интерног карактера и настао је као посљедица рата. Стотине хиљада људи су промијенили пребивалиште и дошли у крајеве у којима за њих углавном нема оног посла за који су обучени. Ни године послје рата нису много поправиле стање. Напротив, проблем се рјешавао пријевременим пензионисањем што је још један од великих проблема заједнице. Општеприсутни немар и неодговорност, било да се ради о радним дужностима, јавној функцији или држању аутомобилског управљача, сваким даном

ствара све веће обавезе заједнице, како интерног карактера “једни према другима“, тако и спољашњег у виду задуживања Републике. Идеја индивидуализма је дошла у потпуни сукоб са идејом солидарности. „Живи и пусти друге да живе“ претворило се у „живи и баш те брига како други живе“.

Модел социјалне државе представља познат и прихватљив одговор на те и друге изазове. Социјална држава је схваћена на два начина. Прво, као фактор мирног рјешавања друштвених сукоба и друго, као фактор помоћи онима који нису способни за тржишну утакмицу. Глобализација доводи у питање њене резултате и то због ефикасности предузећа и привреде у цјелини. Социјална држава гарантује мирно рјешавање конфликта и ствара свијест код грађана да је могуће њихово мирно рјешавање. Она преузима и одговорност за основну материјалну добробит и сигурност својих грађана. Социјална држава штити грађане од најважнијих ризика, као што су: старост, сиромаштво, инвалидност, несрећа на раду, незапосленост и болест.

Већина западних земаља Европе представља развијене социјалне државе, док међу економски развијеним земљама, САД и Јапан представљају најслабије развијене социјалне државе.

ПОЈАМ И ОПРАВДАНОСТ МОДЕЛА СОЦИЈАЛНЕ ДРЖАВЕ

За Српску демократску странку човјек је темељ, друштво је социјална димензија човјека, а породица најважнија заједница. Сматрамо да сваки човјек има право да ужива солидарност, али истовремено мора бити и солидаран према другима. Опште добро и социјално партнерство су темељ наше националне политике.

Социјална држава суштински се темељи на социјалној економији која представља скуп идеја заснованих на препознавању заједничких интереса између социјалних партнера и на међусобном препознавању виталних потреба социјалних партнера.

У социјалној држави гарантована су социјална, економска и политичка људска права и то као људска права која су садржана у правним документима Уједињених нација и документима других међународних организација.

Једно од кључних права које се остварује у социјалној држави јесте социјална заштита. Основни принципи социјалне заштите су хуманизам, солидарност и узајамност.

Социјална заштита обухвата све законе и мјере којима се појединци штите од главних животних ризика као што су болест или повреда и с тим повезани финансијски ризици - инвалидност, губитак посла, природне непогоде, рат, побуна... или, којима се

ублажавају штетне посљедице тих догађаја. Социјална заштита у том смислу има пет компоненти:

- политике тржишта рада и програми који су намењени лакшем запошљавању и који промовишу ефикасно функционисање тржишта рада;
- програми социјалног осигурања ради ублажавања ризика везаних за незапосленост, здравље, инвалидност, несрећу на послу и старост;
- социјална помоћ и програми социјалних услуга за најрањивије групе које немају других извора адекватне подршке;
- микро и локални програми ради рјешавања проблема рањивих појединаца и група на нивоу заједнице;
- заштита дјецe ради обезбјеђивања здраве и продуктивне радне снаге у будућности.

Дакле, један од циљева социјалне државе је развијање социјалне кохезије, при чему је утврђен стандард да се једно друштво сматра социјално кохезивним ако његови чланови, без обзира на различиту етничку, религијску или географску припадност, дијеле низ заједничких норми и вриједности, поштујући идентитет других и његове манифестације, и када нема непремостивих разлика у богатству и економским могућностима.

Социјална држава проводи конзистентну и дугорочну социјалну политику која обухвата оне државне активности којима се финансира, регулише и администрира пружање накнада и услуга појединцима и породицама који су у позицији рањивости и оскудице. Општи циљ социјалне политике је да задовољи основне потребе свих грађана, да изједначи њихове могућности да побољшају свој и живот своје дјецe и да помогне онима који не могу сами да брину о себи. Језгро социјалне политике укључује социјално осигурање, социјалну помоћ, здравствену заштиту и социјалне услуге. У ширем смислу, овај појам укључује образовну и стамбену политику, политику запошљавања и обезбјеђивање потребних ресурса.

Често се са правом сматра да једна држава остварује право на назив социјалне државе зависно од њеног односа према социјалној помоћи што у суштини представља скуп прописа, мјера, програма и услуга које пружају држава, институције и појединци, а који служе да би се помогло појединцима, породицама и категоријама становника који

немају или имају недовољан приступ другим изворима прихода и услугама које су потребне за достојан живот што подразумева учешће у социјалном и културном животу своје заједнице.

Социјална права су низ права изведених из универзалних грађанских и политичких права. Социјална права треба да омогуће појединцима одржање пристојног нивоа или стила живота или, другим ријечима, ова права треба да обезбиједи људима приступ неопходним ресурсима потребним за достојан живот.

Све то заједно води до остварења принципа социјалне правде тј. односи се на начин на који се ресурси и могућности дистрибуирају између појединаца и друштвених група. Главни критеријуми за остваривање социјалне правде су закон, заслуга и потреба.

Зрела социјална држава остварује социјалне инвестиције. То представља нови приступ улози и значењу социјалних трансфера и улагања у људски капитал у оквиру кога се активном социјалном политиком, посебно у образовању и програмима запошљавања, доприноси одрживом економском развоју. Овакви социјални програми доприносе економском развоју подстицањем малих предузетника и цјелокупне економске активности земље, укључивањем неактивних лица у производне и комерцијалне активности.

Српска демократска странка сматра да социјалне државе нема без социјалног дијалога који представља скуп свих облика преговарања, консултација и размјене информација између социјалних партнера на једној страни, и представника владе на другој, а о питањима од заједничког интереса у областима економске и социјалне политике. Укљученост представника организација цивилног друштва у одлучивање о економској и социјалној политици води већем јавном разумијевању и већој јавној подршци мјерама социјалне и економске политике.

Српска демократска странка посебан значај поклања обнови социјалног капитала сачињеног од елемената друштвене организације, а то су повјерење, задужбине, норме, вриједности и социјалне мреже путем којих друштво може остварити циљне координисане активности. Социјални капитал је састављен од норми и вриједности, друштвених асоцијација и мрежа и координираних циљних активности - производња, дистрибуција и редистрибуција добара, услуга и ресурса.

Садашњи социјални проблеми су: сиромаштво, криминал, дрога, алкохол, злостављање и занемаривање дјете, узајамно насиље супружника, незапосленост, улично насиље и недостатак економске и социјалне интеграције грађана.

Српска демократска странка жели да подстакне активан и грађанима што више прихватљив модел социјалног рада који унапређује друштвену интеграцију, дјелује на међусобну адаптацију појединаца, породица, друштвених група и друштвеног окружења.

Осим тога, важно је и то да се подстакне социјално предузетништво са активностима у области социјалног развоја и социјалне политике, посебно на локалном нивоу и у локалним заједницама. Држава и локалне власти подстичу социјално предузетништво дајући повољне услове и дотације за развој различитих дјелатности. На тај начин се подстицањем развоја ових активности доприноси рјешавању социјалних проблема и укључивању појединаца у програме запошљавања нове радне снаге, а то се директно односи и на социјално оријентисану тржишну економију која укључује државну интервенцију на тржишту рада и широку редистрибуцију дохотка. У социјално-тржишној економији, тржиште рада и приватна иницијатива имају водећу улогу. Социјално-тржишна економија претпоставља друштвену одговорност економије и супсидијарну улогу државе у поправљању негативних посљедица које трошкови социјалне сигурности имају на конкурентност производног сектора.

ГАРАНТОВАНА СОЦИЈАЛНА ПРАВА И ПОТРЕБЕ ГРАЂАНА

Српска демократска странка уочава да Република Српска има озбиљне проблеме у реализацији циљева и задатака који имају за циљ остварење, не само виших људских потреба, него и оних елементарних, а које се тичу виталности појединца и функционисања друштвене заједнице.

Друштвена неједнакост и постојеће стање социјалних потреба, јасно говоре да заједница нема добар одговор на питање да ли смо свјесни да је свако од нас појединац који је предмет социјалне политике и чија радна способност, старосна доб, породично стање или нешто друго, непосредно требају произвести осјећај одговорности за попуњеност и стабилност друштвених фондова из којих се намирују социјална давања.

Социјална карта Републике Српске је потпуно нејасна. Ми данас заправо немамо пројекцију - шта нас то сутра очекује, какво ћемо становништво имати и шта ће бити потребе тог становништва. Да ствар буде гора, ми као заједница немамо одговоре ни на сасвим конкретна питања која се тичу сталне промјене односа прилива у социјалне фондове, при чему индекси говоре о веома лошем тренду на штету интереса корисника тих средстава.

Српска демократска странка сматра да се социјална неизвјесност може превазићи тако што би институције Републике, фондови и службе за социјални рад, узимајући у обзир остваривост познатих модела социјалне сигурности и реалност пакета социјалних права, требало да пројектују више модела социјалне карте и предвидљивих сценарија у области социјалне политике како би се на вријеме могло реаговати и спријечити крах система социјалне заштите.

Морамо добити одговоре на сљедећа питања:

- састав становништва и демографска кретања;
- здравствено стање грађана и предвиђања развоја здравствене ситуације;
- тренд кретања породичних односа;
- услови становања грађана;
- услови рада грађана;
- подаци о индексима незапослености и разлозима незапослености;
- специфичности остваривих социјалних пакета;
- цијена социјалних пакета;
- подаци о нивоу стручне и популарне едукације о социјалном раду, социјалним правима и социјалној политици.

Стање у коме се налазимо обавезује нас да пронађемо реалан однос стања социјалних потреба грађана и реално планираних средстава која се могу издвојити за те потребе, те да рedefинишемо социјална права у складу са тим закључцима. Све остало води даљем осиромашењу појединца и заједнице, постојању тзв. „папирнатих социјалних права“ и општем незадовољсатву због кога је социјални дијалог отежен, а на моменте и немогућ.

ПРАВА РАДНИКА И СИНДИКАЛНО ОРГАНИЗОВАЊЕ

Српска демократска странка гарантује да радници Републике Српске неће имати мањи обим права од оног који је гарантован важећим Законом о раду и одговарајућим прописима. Такође гарантујемо да нећемо имати пристран однос према било којој страни у поступку колективног уговарања и у вези са остваривањем права радника.

Спремни смо да увијек када постоје услови да се права радника унаприједи томе дамо свој допринос и подршку, али искључиво ради награђивања рада, а никако не ради подстрекавања нерада и смањења радне дисциплине и одговорности.

Српска демократска странка не бјежи од реалности и зна да ниво плата и других примања по основу радног односа непосредно зависи од нивоа привредне активности који је у Републици Српској прилично низак. У том смислу позивамо раднике и послодавце да уложе све потенцијале и остваре идеју рада и стваралаштва у што већој мјери како би она послужила као замајац укупног развоја.

Српска демократска странка уважава синдикалне организације и позива их да иступе у интересу радника у највећој могућој мјери, еда би принципи социјалне државе заједничким напорима били остварени на добробит сваког појединца и друштва у цјелини.

Српска демократска странка поздравља имплементацију међународних повеља и других докумената којима се штите и унапређују права радника, а посебно основна социјална права радника према Повељи Европске заједнице од 09. 12. 1989. (слобода кретања, слобода избора занимања, унапређење услова живота и рада, право на дане одмора, право да услови запошљавања морају бити одређени законом, право на социјалну заштиту, право на удруживање и колективно уговарање, право на колективно дјеловање, право на стручну обуку, једнакост мушкараца и жена, информисање радника, партиципација у одлучивању, здравствена заштита радника и безбједност на радном мјесту, заштита дјете и младих, органичење радног времена, право на очетно стручно оспособљавање, право на бригу о хендикепиранима, пензионерима и слично.).

ПОДРШКА СИСТЕМУ СОЦИЈАЛНЕ СИГУРНОСТИ

Српске демократска странка изражава пуну посвећеност остваривању права грађана из области пензијског и инвалидског осигурања, програма здравственог осигурања, осигурање незапослених, програма заштите породице и дјете, и осигурање социјалне заштите лицима којима је неопходна брига и помоћ других лица.

ПЕНЗИЈСКО И ИНВАЛИДСКО ОСИГУРАЊЕ

Српска демократска странкам, због постојећег стања у области пензијског и инвалидског осигурања, подржава систем пензијског и инвалидског осигурања који се темељи на обавезном јавном осигурању и предвиђа постојање допунског добровољног осигурања резервног пензионог фонда.

Сматрамо да корисницима осигурања треба бити осигурано право на старосну пензију, инвалидску пензију, право на преквалификацију и доквалификацију, право на распоређивање и запослење на другом одговарајућем послу са пуним радним временом, право на новчане накнаде у вези са коришћењем права на преквалификацију и доквалификацију и распоређивање, односно запослење на другом одговарајућем послу, породичну пензију, право на новчану накнаду за тјелесно оштећење, право на новчану накнаду за помоћ и његу и право на набавку специјалних помагала.

Не подржавамо промјене које би требало да изједначе мушкарце и жене у погледу стажа осигурања, јер сматрамо да старосна пензија и услови за стицање старосне пензије морају уважавати специфичност разлика полова и животног тока који је за жену са аспекта радних способности тежи имајући у виду материнство.

Социјална политика у вези са питањем најниже и највише пензије до сада је била препозната као разлог за оцјену да постоји социјална неправда. Чињеница је да се износ пензије прије свега оцјењује са аспекта њеног односа према потрошачкој корпи и да велики број пензија није ни близу томе. Одговор на ово питање не треба тражити у социјалној неправди, већ у социјалној неједнакости у вријеме радне способности корисника овог вида осигурања што се прије свега односи на различиту висину издатака појединаца у периоду њиховог рада зависно од врсте послова које су обављали, степена стручне спреме и слично. У сваком случају, рјешење овог проблема не лежи у односу најниже и највише пензије, него и нивоу привредне активности захваљујући којој се пуне фондови.

Сматрамо да би у погледу организације и финансирања система пензијског и инвалидског осигурања требало ићи ка раздвајању осигурања за тзв. „остале запослене“, осигурања за запослене у самосталним дјелатностима и осигурања за запослене у земљорадњи. Овај принцип би се односио, како на обавезно или јавно, тако и на добровољно или допунско осигурање. Постепено повлачење државне улоге из овог процеса тражи од будућег пројекта да понуди рјешење којим ови сегменти постају једноставнији, атрактивнији и прилагодљивији реалним ситуацијама и приватним инвеститорима. Сходно томе треба обезбиједити и учешће представника ових сектора у органима управљања фондова. Сматрамо да би држава требало да утврди минималну стопу оптерећења плате доприносима, а да се представници послодаваца и радника, или појединачно - послодавац и радник, увијек могу договорити да та стопа буде већа од гарантоване.

Проблеме у функционисању пензијског и инвалидског осигурања видимо у ниским пензијама (иако је релативно повољан однос пензије и пензијске основице), ниским инвалиднинама, неповољном односу броја радника и пензионера, раном пензионисању и великом учешћу инвалидских пензија, те у избјегавању плаћања доприноса. Српска демократска странка сматра да се највећи број ових проблема може ријешити системском примјеном мјера контроле и превенције која ће омогућити откривање лажних пензионера, кривичним гоњењем љекарских комисија које су незаконито додијелиле оцјену о инвалидском пензионисању и кажњавањем лица која не плаћају доприносе.

Постоје сви услови да се води активна политика у области преквалификације инвалида и њиховог радног оспособљавања у складу са могућностима које имају. Република Српска требало би де подстиче овај вид запошљавања кроз пореске олакшице.

Било који могући правац реформе пензијског и инвалидског осигурања не смије нарушити начело да се реформа не смије извести на рачун појединих генерација или категорија осигураника тј. легално стечених права.

ЗДРАВСТВЕНО ОСИГУРАЊЕ

Систем здравствене заштите и здравственог осигурања у Републици Српској развијао се у складу са промјенама које су се дешавале у сфери социјалног осигурања, а што је непосредно утицало и на стање на пољу здравствене заштите становништва.

Српска демократска странка гарантује заштиту права и статуса осигураника најмање у складу са досадашњим обимом и врстом права у систему здравствене заштите (осигурана лица, дјеца, труднице, лица преко 65 година старости, хендикепирана и инвалидна лица, незапослена лица, материјално необезбијеђена лица, корисници сталних новчаних помоћи, обољели од заразних болести, малигних болести, шећерне болести, хемофилије, душевних болести и поремећаја, прогресивних нервно-мишићних болести и других болести обухваћених досадашњим прописима). Разлоге за кризу система здравствене заштите видимо у наглom расту трошкова за здравствену заштиту, нерационалном коришћењу средства у здравственој заштити, чињеници да се у току рата успостављени систем још није стабилизовао, због ниског степена привредне активности и корупције у здравству, коју прије свега вежемо за набавку медицинских средстава, лијекова и опреме, те лошег управљања здравственим установама. Српска демократска странка хоће да оствари систем здравственог осигурања који уз постојећи јавни сектор

подстиче и приватни сектор и то, било да се ради о вршењу здравствених услуга или о допунском осигурању. То би нужно довело до рационализације, а самим тим и до вишка средстава за унапређење квалитета здравствене заштите. У том смислу је важно нагласити принцип да корисници права из здравственог осигурања добију најбољу могућу здравствену заштиту за средства која издвајају у фондове здравственог осигурања.

Свака реформа у овој области мора задовољити сљедеће циљеве: једнаку приступачност здравственој заштити, погодан начин финансирања здравствене службе, слободан избор грађана у коришћењу здравствене заштите и право грађана на одлучивање о питањима њиховог интереса. При томе јасно треба разликовати који се аспекти здравствене заштите могу дефинисати као општи интерес, а који као интерес појединца, који аспекти треба да буду под управом државе, а који у домену индивидуалног одлучивања и који видови и мјере треба да се спроводе у оквиру државног сектора, а који у приватном сектору.

Крајњи циљ реформе је побољшање квалитета здравствене заштите, а што укључује и финансијски фактор који мора да се заснива на сигурним и континуираним изворима.

ОСИГУРАЊЕ НЕЗАПОСЛЕНИХ

Незапосленост је велики проблем Републике Српске. Још већи проблем се односи на обезбјеђивање средстава за остваривање права незапослених из важећих закона.

Незапослено лице у сваком случају мора остваривати права на информисање о могућностима запослења, посредовање при запошљавању, одређивање професионалне оријентације, припрему за запошљавање, новчану накнаду за вријеме привремене незапослености или стручног оспособљавања и слично.

Посебан значај имају лица за чијим радом је престала потреба, а чија старосна доб не иде у прилог новом запошљавању. Број ових случајева је забрињавајући и најчешће је везан за неуспјешну приватизацију великог броја предузећа. Рјешење овог проблема не треба тражити у раном пензионисању, јер је такав приступ у толикој мјери оптеретио фонд пензијског и инвалидског осигурања да се поставља питање његове одрживости. Република Српска примарно мора извршити ревизију услова уговарања и поштовања уговорних обавеза од стране купца у процесу приватизације, како би установила да ли су ти радници отпуштени мимо социјалног програма који је пратио дио

приватизационих уговора. У случају да јесу, Република Српска те уговоре треба одмах раскинути и приступити наплати штете, како за себе тако и за отпуштене раднике.

ДРУШТВЕНА БРИГА О ДЈЕЦИ

У сржи политичке филозофије коју баштини Српска демократска странка и уопште народна политика стоји брига о дјечи и породици. Систем друштвене бриге о дјечи постоји на овим просторима одраније. У том смислу се може рећи да данас пред нама није тешка задаћа. Потребно је само појачати контролу у тој области и посветити више пажње новим појавама и новим друштвеним тенденцијама.

Наиме, породица је претрпјела страшне ударе усљед посљедица друштвене и економске кризе. Негативни ефекти кризе се прије свега односе на њен материјални статус, али самим тим и на одсуство адекватних односа унутар породице и адекватног система друштвеног односа према породици. Породица се налази и на вјетрометини различитих система вриједности, било да су они везани за идеолошке, религијске, моралне, економске или друге вриједности. Дјеца у свему томе највише трпе, јер се питања одржања и улоге породице у њиховим животима највише осјете. Република Српска, нити било ко у њено име, не може преузети родитељску улогу, али је обавезна да у виду социјалне заштите, што у овом случају значи прије свега на материјалној основи, пружи помоћ дјечи којој је та помоћ потребна.

Породицама мора бити осигурано право на накнаду зараде за вријеме породилског одсуства, матерински додатак, дјечији додатак, накнаду за предшколски боравак, накнаде у току образовног процеса, здравствену заштиту, регресирање трошкова боравка у мјестима за одмор и рекреацију и сл. Ова права су од општег интереса.

ИЗЛАЗАК ИЗ ТРАНЗИЦИЈЕ И ИЗАЗОВИ НОВИХ МЕЂУНАРОДНИХ ИНТЕГРАЦИЈА

У току је транзиција социјалног система. Њена основна обиљежја су незапосленост, сиромаштво, неопходност социјалне помоћи већем броју лица, негативне демографске промјене, лоша општа слика о породици и условима за живот и развој дјече, и неопходност социјалног осигурања демобилисаних бораца, ратних инвалида, породица погинулих и несталих бораца. Тренд којим би коначно требало да се позабавимо јесу односи између навике на идеју о социјалној држави, етничке припадности и разноликости. Ово је изузетно споран и ризикан терен. Спречавање

дискриминације и експлоатације по том основу је обавеза свих субјеката друштва и политичких процеса.

Република Српска је у овој области могла да користи искуства Југославије која је заговарала висок степен социјалних права - већи него у великом броју земаља данашње Европске уније. Међутим, ратови, привредне кризе и посљедице лоших страна транзиције, не само да су осиромашили фондове, него су и отупили осјећаје за социјална права и социјалну правду.

Социјални поредак Европске уније и социјална димензија европских интеграција заговарају идеје из социјалне димензије Јединственог европског акта (SEA) који је ступио на снагу 1987. и стварање европског социјалног простора. Социјална дјелатност Европске уније имаће своје резултате и у Републици Српској.

Грађани од власти очекују да власт успостави прихватљив систем социјалне сигурности чији карактер и циљеви одговарају одрживом финансирању тог система, при чему се у духу ранијег искуства захтијева да тиме буду обухваћена сва позната подручја система социјалне сигурности.

Са друге стране, Европска унија очекује да се отвори такозвани европски социјални дијалог уз поштовање свих органа социјалног дијалога и улоге синдиката, те да се уведу нови облици и садржаји социјалног дијалога који нама нису непознати ако имамо у виду предатни период, а тичу се информисања радника и њихове партиципације у одлучивању и савјетовању о пословним одлукама.

Српска демократска странка сматра да су то оправдани и достижни циљеви и задаци за које Република Српска има потребан потенцијал, било да се ради о законодавству, односу послодаваца и радника, или о реалним потребама лица која су корисници неког од постојећих облика осигурања.

5) РЕПУБЛИКА СРПСКА УРЕЂЕНА ПО МОДЕЛУ ЕКОЛОШКИ ОДГОВОРНЕ ДРЖАВЕ

Српска демократска странка је свјесна да привредни раст и квалитет живота грађана представљају неодвојиве појмове. Вођени смо идејом да су са друштвеног становишта напори који представљају предуслов привредног раста прихватљиви само уколико могу донијети побољшање живота већини грађана. Српска демократска странка истиче као важан елемент своје политике одржање чисте и здраве природне околине, и

то кроз законске иницијативе у парламентима, кроз политику извршне власти или кроз провјеру и контролу ситуације на терену.

ПРАВО НА ЖИВОТ ЈЕДНАКО ЈЕ ПРАВУ НА ЗДРАВ ЖИВОТ

Природни ресурси нису примарно извор сировина, послова и зараде, већ извор живота и здравља. Одржање њиховог баланса у природи је једна од најважнијих задаћа данашње људске заједнице.

Заговарамо поштовање и имплементацију највиших стандарда заштите животне околине, а најприје у складу са европским повељама о животној околини и здрављу.

Залажемо се за свеобухватну и ефикасну заштиту права на животну средину као људског права, у складу са међународним изворима права, уставима и законима.

ЗАШТИТА ПРИРОДНОГ БОГАТСТВА И ИЗГРАДЊА ЕКОЛОШКЕ СВИЈЕСТИ ГРАЂАНА

Поздрављамо увођење нових програма и изучавање нових технологија заштите животне околине на домаћим универзитетима, институтима и другим научним институцијама, те програм еколошког описмењавања најширег слоја становништва.

Подржавамо рад инспекцијских служби и примјену мјера на регулативном и научноистраживачком плану у погледу контроле загађености. Информације којима располажу установе одговорне за контролу загађености морају бити доступне јавности. Поздрављамо примјену казнене политике која ће санкционисати постојеће загађиваче и обесхрабрити било кога да предузима радње које загађују животну околину.

Заговарамо право грађана да се путем референдума - посебно на локалном нивоу, изјашњавају о питањима која се тичу заштите животне околине у њиховим заједницама. Подстичемо јавни медијски сервис, као и приватне медије, да развијају еколошку свијест код грађана. Изражавамо спремност да сарађујемо са истинским еколошким покретима или невладиним организацијама. Позивамо на сарадњу све остале политичке субјекте како би се заштитила животна средина и квалитет хране и воде коју користимо. Тражимо значајније учешће и улогу наших представника у међународним организацијама које се баве заштитом животне средине.

Позивамо све институције и органе да онемогуће или сведу на минимум загађења која долазе из иностранства или путем хране ниског квалитета, а у првом реду генетски модификованих производа, при чему ћемо у први план ставити мишљење стручњака о овим питањима.

Потврђујемо искуство да чиста и здрава околина превентивно утичу и на смањење болести грађана, па тиме и трошкова у здравству.

ПРИНЦИП ЕКОЛОШКЕ ОДРЖИВОСТИ ЕКОНОМИЈЕ

Заговарамо еколошку одрживост економије која подразумијева рационалну искористивост природних ресурса и поштовање општег интереса утемељеног на праву грађана на здраву животну околину.

Потврђујемо оданост принципу веће друштвене користи који узима у обзир потребу за развојем и новим радним мјестима, али не прихватамо да се изнад принципа очувања животне околине стави корист власника фабрике.

Ниједна инвестиција која подразумијева интервенције у еко-систему не може бити изведена без претходно израђене и усвојене студије о оправданости и ризицима таквог поступања.

Национални паркови су благо наше земље и позивамо све одговорне да их ставе у функцију промоције здравог живота и рационалне туристичке искористивости.

Осуђујемо нерационалну експлоатацију и загађивање домаћих вода.

6) РЕПУБЛИКА СРПСКА КАО СУБЈЕКТ МЕЂУНАРОДНИХ ОДНОСА, МЕЂУНАРОДНОГ ПРАВА И СИСТЕМА ЗА ОЧУВАЊЕ МИРА И БЕЗБЈЕДНОСТ

Српска демократска странка изражава своју најдубљу посвећеност миру и мирољубивој сарадњи народа и држава утемељеној на општим правилима Организације уједињених нација, европских и регионалних међународних интеграција.

ПОШТОВАЊЕ ПРИНЦИПА РАВНОПРАВНОСТИ НАРОДА И МЕЂУНАРОДНОГ ПРАВА

Српска демократска странка жели остварити сарадњу са свим субјектима који заговарају политику равноправних међународних односа. Као грађани земље која је чланица Уједињених нација, залажемо се за безусловно поштовање Повеље УН, као и за мирољубиво рјешење свих спорова.

Сарадња са Организацијом уједињених нација, Савјетом Европе и Организацијом за безбједност и сарадњу у Европи (ОЕБС) и до сада је била практично свакодневна.

Имамо намјеру да је побољшамо и захваљујући њој уведемо што виши ниво међународне сарадње.

Истичемо најмеру да систематски одржавамо и унапређујемо пријатељске односе са другим државама, посебно са Русијом, и са великим силама из Европе, арапског свијета, те са Кином, Индијом, САД и другим. Истичемо да смо спремни да, представљајући Републику Српску и БиХ, водимо равноправан дијалог са свим сусједним земљама.

ПАРЛАМЕНТАРНА КОНТРОЛА СПОЉНЕ ПОЛИТИКЕ

Залажемо се за досљедну и транспарентну парламентарну контролу спољне политике. Потврђујемо одређеност да се Министарство спољних послова БиХ стави у функцију афирмације свих грађана и служења њиховим интересима без обзира на националну, политичку, вјерску, културну, ентитетску или неку другу припадност.

Парламентарна контрола путем контроле утврђивања и спровођења спољне политике мора очувати и високу професионалност у свим њеним сегментима. Парламентарној контроли морају бити подложне и лобистичке радње, а посебно начин трошења средстава у области спољне политике.

Поздрављамо активну улогу наших представника у тијелима међународних организација и њихов допринос међународној сарадњи и свјетском миру.

Неопходно је зауставити праксу и спријечити спровођење спољне политике БиХ која је на штету Републике Српске и која производи штету Републици Српској и интересима нашег народа.

АУТОНОМНОСТ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ У СПОЉНОЈ ПОЛИТИЦИ

Залажемо се да Република Српска оствари право на аутономну спољну политику и међународну сарадњу, те да обезбиједи поштовање независне спољне политике БиХ, усклађене са стварним интересима државе и њених грађана.

Посебну пажњу посвећујемо сарадњи са Републиком Србијом и остварењу свих сегмената Споразума о специјалним и паралелним везама са њом.

Поздрављамо улогу Србије у мировном процесу након постјугословенских ратова и изражавамо трајну захвалност на разумијевању које је показала за борбу српског народа и заштиту његових националних интереса, спречавање прогона и изградњу Републике Српске.

Право на двојно држављанство утврђено са Републиком Србијом трајни је приоритет и обавеза политике Српске демократске странке.

Иницирамо преговоре Републике Српске са Републиком Црном Гором ради закључења споразума о специјалним и паралелним везама.

Подржавамо дијалог представника српског народа са већинском националном заједницом у Републици Хрватској и заговарамо пуно поштовање свих људских и грађанских права, посебно права на имовину. Поздрављамо политичко организовање Срба протјераних из Републике Хрватске и Републике Српске Крајине, како на просторима са којих су протјерани, тако и у Републици Српској, Републици Србији и дијаспори.

АКТИВНА СПОЉНА ПОЛИТИКА У РЕГИЈИ

Сматрамо да је стабилност у регији и Европи могуће постићи само заједничким напорима. Регионални мир за нас је више од обичне безбједности. Под миром подразумијевамо и међународну правну и политичку заштиту људских, грађанских и националних права, смиривање вјерских и етничких сукоба и спречавање еколошких разарања, те борбу против тероризма и свих одлика организованог међународног криминала.

Заступамо принцип поштовања суверенитета и територијалног интегритета међународно признатих држава. Посебан интерес на регионалном плану изражавамо за питање територијалног интегритета Републике Србије и мирно рјешавање проблема реинтеграције њене покрајине Косова и Метохије. Дејтонски мировни споразум, Резолуција 1244 Савјета безбједности Организације уједињених нација и Охридски споразум, представљају темељ регионалне стабилности.

Оног тренутка када сами почнемо да управљамо својом будућношћу, бићемо пред новим изазовима. Ти изазови се прије свега односе на сарадњу са Србијом и Хрватском и настојање да се о сваком питању постигне консензус и задрже добри односи. Изражавамо нашу спремност да водимо политику међусобног уважавања и сарадње.

СЛОБОДАН ИЗБОР ЕВРОПСКОГ ПУТА

Европу видимо као континент чије народе упркос свим разликама повезује заједнички културни, традицијски и економски простор и наслеђе које јасно показује да је определијеленост ка сарадњи једини продуктивни принцип политике. Чињеница да

живимо у Европи упућује нас на што тјешњу сарадњу са европским државама, учешће у раду европских организација и укључење у европске интеграционе процесе, с могућим циљем да под равноправним условима постанемо равноправан члан Европске уније. Противници смо гушења било које одреднице идентитета било ког народа који донесе одлуку да дио свог суверенитета пренесе на Европску унију.

Европска унија је зједница различитости и као такву је прихватамо. Заговарамо принцип супсидијарности приликом преноса овлашћења са националних влада у тијела Европске уније, а све ради спречавања непотребне интернационализације јавних дужности и функција.

Српска демократска странка залаже се за спровођење референдума на којем би грађани Српске одлучили - да ли желе или не желе да буду дио Европске уније. Сматрамо да се овим питањем превише и предуго спекулисало, поготово од стране представника западних земаља, који су наводно опредјељење грађана Републике Српске користили као опробан метод условљавања Републике Српске око даљег њеног развлашћивања, правдајући то потребом јачања институција државне заједнице како би она могла постати чланицом Европске уније. Српска демократска странка сматра да је неопходно заиста чути глас народа о овом питању, јер је недопустиво да се тим гласом на било који начин манипулише. Свакако да је претходно неопходно спровести детаљну јавну расправу у оквиру које би се суочила мишљења и аргументи. Таква расправа досад никад није била суштински омогућена, јер су противници евроинтеграција жигосани као ретроградни елементи са мрачним намјерама. Српска демократска странка сматра да то не може бити позитивна демократска пракса. Наш став је да је Република Српска много изгубила у процесу приступања ЕУ, односно да је суштински поднијела сав терет ове интеграције, само зарад магловитих и сумњивих обећања.

ДИЈАСПОРА У ФУНКЦИЈИ СПОЉНОПОЛИТИЧКОГ ПРЕДСТАВЉАЊА И МЕЂУНАРОДНЕ САРАДЊЕ

Свјесни смо да наш народ живи у неколико држава и ту чињеницу имамо намјеру да ставимо у функцију општег напретка заједнице користећи се спољном политиком коју одликује изузетна вјештина сарадње и висока професионалност.

Република Српска требало би да буде одговорна према њеним грађанима који живе у иностранству, а посебно према исељеницима и њиховим потомцима. Српска демократска странка позива националне институције да свој развој усмјере ка дијаспори,

било да се ради о отварању школа на српском језику, економској, или некој другој врсти сарадње.

Посебно заговарамо реципрочан приступ у вези са активним и пасивним бирачким правом везаним за питања двојног држављанства.

ЕКОНОМСКА ДИПЛОМАТИЈА И МЕЂУНАРОДНА САРАДЊА

Међународни односи морају више него до сада бити у функцији привредног економског развоја. Промоција могућности и предности наше заједнице и привлачење страних иницијатива, улагања и интереса - важна је обавеза дипломатије.

Српска демократска странка заступа изградњу привредних и безбједносних интеграција које уважавају наше домаће интересе и специфичности, а посебно заштиту националних интереса. Иако незадовољни свим ефектима глобализације, свјесни смо да је тај тренд неминован и спремни смо да одговоримо њеним изазовима конзистентним и принципијелним односом према промоцији и заштити наших вриједности. Моћ покретљивости информација, капитала, роба, услуга и људи - не може се игнорисати. Снага мултинационалних компанија се не може багателисати и миноризовати. Национални интерес не може бити роба глобалистичких процеса.

ФУНКЦИЈА МЕЂУНАРОДНОГ ПРЕДСТАВНИШТВА У БиХ

Међународне представнике у БиХ доживљавамо као фактор присуства међународних организација у функцији изградње мира, демократских стандарда, али и као могући мост будуће сарадње. Такође сматрамо да процес учвршћивања мира у БиХ треба да прати тенденција смањења улоге међународних организација у друштвеним процесима и јачању домаћих институција. Ми их, дакле, доживљавамо као партнера и релевантног саговорника, а не као татора политичких односа у БиХ.

Очекујемо да напредак друштвеног развоја у контексту ширих интеграција смањи потребу присуства међународних организација у БиХ на ниво примјерен самосталним и међународно признатим државама. Супротстављамо се даљем учешћу околних земаља и међународних представника у дискусијама и процесима везаним за унутрашње уређење БиХ и питања везана за евентуалне промјене Дејтонског мировног споразума. Прихватамо заштиту Дејтонског мировног споразума од стране земаља гараната споразума и великих свјетских сила потписница споразума.

ОБАВЕЗА ЧУВАЊА МИРА И ОДРЖАВАЊА БЕЗБЈЕДНОСТИ

Српска демократска странка изражава подршку систему националне безбједности као систему заштите основних вриједности утврђених уставом; слободе, суверености, територијалног интегритета, права и слобода грађана, демократије и плуралистичког друштва, личне безбједности и посебног интереса Републике Српске да се у сложеним условима, без сопствених оружаних снага и са скромним средствима која је могуће издвојити за финансирање система националне безбједности, одупре изазовима сутрашњице.

Мир је основна вриједност и темељени општи интерес заједнички за све грађане без обзира на њихова специфична национална или друга одређења. Сваки домаћи и међународни службеник или изабрани представник у служби је очувања мира. Одговорни политички субјекти имају обавезу да очувају систем ефикасне заштите мира и да га припреме за транзициони период током којег ће овај простор напустити међународне војне снаге.

Република Српска је обавезна да свој систем националне безбједности стави у службу очувања мира. Политичка, економска и социјална стабилност услов су без кога се не може очувати национална безбједност.

ПАРЛАМЕНТАРНА КОНТРОЛА БЕЗБЈЕДНОСНЕ ПОЛИТИКЕ

Залажемо се за потпуну цивилну, односно парламентарну контролу свих сегмената система националне безбједности. Национална безбједност обухвата сва подручја живота и рада, те је уско повезана са виталношћу наше заједнице. Национална безбједност је брига свих грађана.

Владавина права и ефикасно правосуђе темељ су изградње повјерења у систем националне безбједности. Стална и упорна борба против корупције и других облика криминала начин је на који се суштински чува систем националне безбједности.

Професионалан приступ пословима националне безбједности императивни је принцип који се остварује кроз образовне и стручне институције и кроз систем информисања који обезбјеђује парламентарну контролу рада безбједносних служби и агенција.

Парламентарна контрола посебну пажњу требало би да посвети питањима из области борбе против исламског тероризма и спречавања унутрашњих конфликта у БиХ.

БОРБА ПРОТИВ ТЕРОРИЗМА И БЕЗБЈЕДНОСТ ГРАНИЦЕ

Сваки облик тероризма представља опасност за све људе без обзира на облик дискриминације који се терористичким чином заговара. Поздрављамо све напоре да се укроте терористичке активности.

Посебно питање безбједности у БиХ и Републици Српској односи се на безбједност граница. Залажемо се за оштро санкционисање кријумчара, трговаца људима, наоружањем или дрогом.

ВОЈНА НЕУТРАЛНОСТ И ДЕМИЛИТАРИЗАЦИЈА

Српска демократска странка сматра да војна неутралност и демилитаризација Републике Српске и БиХ јесте једина реална политика на овом простору. Од пресудног је интереса да Република Српска има статус истовјетан са Републиком Србијом, како се не би поновила искуства из не тако давне прошлости када су Срби са двије стране Дрине били на супротстављеним војничким странама, једни наспрам других.

Војна неутралност и демилитаризација смањују могућност ратних конфликта и спречавају да Срби ратују и гину на ратиштима широм свијета за туђе војне и геостратешке интересе. Она подразумијева и демилитаризацију простора БиХ, а високи војни буџети би требали да буду преусмјерени у сферу социјалне политике.

Истовремено, изражавамо пуну спремност за цивилно учешће у мировним мисијама Уједињених нација и међународну сарадњу на пољу изградње мира у свијету.

Такође, војна неутралност је једино логично и разумно рјешење за Републику Српску и БиХ у условима оштре конфронтације НАТО-а и њему супраничких страна.

Партнерство за мир, Евроатлантско вијеће и НАТО, организације су од посебне важности за безбједност и мир у БиХ, али је потпуно неизвјесно колико је добро да БиХ у тим организацијама заузима мјесто пуноправног члана, посебно када се има у виду њена дисолутност по многим основима повезаним са вјерским, националним и културним карактеристикама заједнице. Српска демократска странка у потпуности је против тога да Република Српска буде дио НАТО-а. Ми се залажемо за пацификацију односа, како на овим нашим просторима и у региону, тако уопште у Европи и свијету. Приступање било којој милитантној организацији апсолутно није у складу са таквом позицијом.

У сваком случају, Српска демократска странка као истинска демократска и народна политичка организација, пристаје на могућност референдума на којем би грађани Републике Српске дали свој став о овако важном питању. Овај референдум би

био обавезујући за све политичке институције Републике Српске и њене представнике у заједничким органима БиХ.

НЕОТУЂИВОСТ СИСТЕМА БЕЗБЈЕДНОСТИ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ

Министарство унутрашњих послова Републике Српске и Полиција Републике Српске окосница су система националне безбједности у Републици Српској.

Послови безбједности треба да буду изван сваког политичког и идеолошког утицаја. Једина надлежност система националне безбједности јесте спољна и унутрашња безбједност.

Српска демократска странка снажно подржава и његује вриједности протеклог Отаџбинског рата. Ратни команданти, официри и подофицири окосница су вриједности уређеног и дисциплинованог друштва.

Полазећи од дуге и часне историје српске војске, њеног немјерљивог значаја у чувању, јачању и унапређивању националних и европских вриједности, потврђујемо нашу оданост традицији коју чува Пук Војске Републике Српске. У традицији је нашег народа да воли војску и да је радо служи. Војска Републике Српске један је од најсвјетлијих примјера наше историје. Она је изворни облик војног организовања, настао као резултат борбе за одбрану од прогона и уништења једног народа. Тиме је наш народ показао суштинску определијеленост да оружане снаге могу служити искључиво за одбрану, а никако за угрожавање било чије територије или слободе.

СИСТЕМ БЕЗБЈЕДНОСТИ И ОДБРАНЕ БиХ У ФУНКЦИЈИ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ

Док год постоје, Оружане снаге БиХ требало би да буду јефтине, рационалне и модерне у тој мјери да су спремне за мирнодопске активности.

Оружане снаге не смију бити извор нетолеранције и политичких сукоба и у њима се мора осигурати равномјерно учешће припадника свих конститутивних народа. Исто тако, треба осигурати равномјеран распоред материјалних средстава, наоружања и јединица на територијама оба ентитета.

Безбједносне агенције на новоу заједничких органа БиХ морају успоставити све облике сарадње са ентитетским структурама.

Противимо се негативној селекцији кадрова у систему националне безбједности Републике Српске и у агенцијама БиХ.

Сви припадници служби и агенција из система националне безбједности морају осјетити свеукупан напредак и имати достојанствен живот.

БиХ би одмах требало да приступи програму закључења сарадње са Републиком Србијом, а ради изградње система одбране, едукације кадрова, наступања на међународном тржишту војне опреме и материјала и других битних питања.

ПРОФЕСИОНАЛИЗАМ ЦИВИЛНЕ ЗАШТИТЕ И ДРУГИХ СРОДНИХ СЛУЖБИ

Имајући у виду протекле догађаје, предвиђања о озбиљним климатским промјенама и чињеницу да грађани Републике Српске не могу рачунати на организовану активност коју су ради спречавања посљедица елементарних непогода некада могле да пруже јединице Војске Републике Српске, Служба цивилне заштите мора бити боље технички и кадровски опремљена, тј. мора јој се поклонити већа пажња и нагласити њена улога у систему националне безбједности.

Деминирање је трајна обавеза надлежних институција.

Једнако тако треба третирати и професионалну ватрогасну службу. Треба је организационо и технички унаприједити и додатно професионализовати, при чему изражавамо спремност да очувамо добровољна ватрогасна друштва.

ОДГОВОРНОСТ ГРАЂАНА У СИСТЕМУ НАЦИОНАЛНЕ БЕЗБЈЕДНОСТИ

Сваки грађанин носи неподјелећу одговорност за безбједност и очување мира и стабилности на овим просторима. У условима специфичних политичких, социјалних, међурелигијских и међунационалних односа свако ко лично или кроз колективитет дјелује мора узети у обзир могућност да тиме могу настати разлози за нарушавање мира и безбједности и сходно томе тежити да се то не догоди.

Сваки грађанин је одговоран пред законом за своје чињење и нечињење, а посебну одговорност имау носиоци јавних функција и службених овлашћења.

Дужност сваког грађанина је да се супротстави појавама које нарушавају мир и безбједност и да се постара да надлежни органи и институције сазнају за било који облик угрожавања мира и безбједности или насилног дјеловања против уставом утврђеног поретка.

7) ОБАВЕЗА ЧУВАЊА ВРИЈЕДНОСТИ ОТАЦБИНСКОГ РАТА

Српска демократска странка потврђује своју оданост циљевима праведне борбе нашег народа за слободу и отаџбину и истиче да нико и ни под којим условима нема право да се у име нашег народа одрекне његовог права на самоопредјелјење и самоодређење.

Српска демократска странка је политичка снага која је одговорна и заслужна за организовање и вођење одбране нашег народа у протеклом Отаџбинском рату.

УЗРОЦИ И ПОВОД ЗА ГРАЂАНСКИ РАТ

Са слабљењем комунистичке диктатуре, националне снаге Хрвата, Муслимана и других у авнојској Југославији, збациле су квазикомунистичку маску и отворено кренуле у довршење својих националних програма са почетним и крајњим циљем – стварањем сопствених националних држава. Циљ Срба западно од Дрине био је опстанак Југославије као државе у којој су живјели сви Срби. Српска борба за одбрану државе имала је мање изгледа јер су главни фактори међународне заједнице били на страни сецесиониста.

У борби против сецесије БиХ Српска демократска странка организовала је демократски плебисцит на коме се цјелокупан наш народ изјаснио за остајање у Југославији.

Као одговор на брутално гажење уставних права у Скупштини БиХ, посланици Српске демократске странке и већина преосталих српских посланика, основали су Скупштину српског народа у БиХ, а та Скупштина је прогласила Српску Републику Босну и Херцеговину.

Политички одговор Српске демократске странке био је у нуђењу разних могућих рјешења како би се избјегао рат као што је, рецимо, прихватање Лисабонског споразума који су представници Муслимана прихватили па одбацили, како је њихов тадашњи лидер рекао - "жртвујући мир за рат". А када се у таквим околностима рат није могао избјећи, Српска демократска странка је прокламовала принцип унутрашњег националног помирења и политичког јединства нашег народа у борби за остварење свог државотворног права и конститутивности.

Убиство српског свата у Сарајеву, агресија Хрватске војске на БиХ и организовање наоружаних муслиманских и хрватских паравојних и параполицијских

формација које су под руководством СДА и ХДЗ-а заузимале полицијске станице и касарне, били су непосредни поводи за грађански рат у БиХ. Тиме је почео грађански рат у БиХ, тј. пренио се са простора бивше Југославије, на којима је до тада вођен жељом словеначких и хрватских сецесиониста.

РАТНА УЛОГА ВЕЛИКИХ СИЛА И ДЕЈТОНСКИ МИРОВНИ СПОРАЗУМ

У крајње неповољним условима за српски народ, када су се интереси великих сила и промјене односа снага у свијету преламали на нама а унутрашње сецесионистичке снаге бивших република видјеле прилику за стварање сопствених држава, једини могући одговор нашег народа био је - гола борба за опстанак на простору западно од Дрине. Паралелно са тим процесима вршен је и континуиран притисак и на нашу матицу - Србију.

У тај рат се на активан начин укључио дио међународне заједнице, почевши од санкција, па до бруталних бомбардовања и директне војне интервенције и логистичке подршке муслиманским снагама.

Дејтонски споразум дошао је након војне интервенције и њиме је, баш као и Лисабонским споразумом, српском народу потврђено право на државну јединицу у БиХ. Дејтонски споразум је донио многе неправичности, али је прихваћен у циљу успостављања и очувања мира што је за Српску демократску странку и српски народ у цјелини пречи и јачи интерес у односу на све остале политичке или војне циљеве.

Рат у БиХ окончан је Дејтонским мировним споразумом уз давање далекосежних концесија српске стране, а Српска демократска странка га је прихватила као документ мира и рјешења државног уређења БиХ као сложене државе у којој су конститутивна три народа, а чине је два ентитета: Република Српска и Федерација БиХ.

РАТНА УЛОГА СРПСКЕ ДЕМОКРАТСКЕ СТРАНКЕ

Српску демократску странку, као организатора и вођу одбране нашег народа, створио је народ са људима који су препознавани од стране најширег слоја као спремни и способни да преузму одговорност за судбину свог народа. Нашавши се у временском тјеснацу народ је стварао нове вође од професора, радника, љекара, адвоката, писаца, предузимача, сеоских домаћина... од људи оданих народној идеји.

Ниједна странка у историји српског народа, па ни других народа, није имала такав позив и послање. Ниједна странка у тако кратком периоду није остварила толико резултата за добро свог народа.

Одбрану народа и стварање Републике Српске водили смо како смо знали и умјели. Држали смо се златног правила да тражимо савезнике и међу сродницима и међу осталима, али да им никада, без обзира на њихову силу, помоћ и аргументе, не предајемо у руке право да одлучују о нашој судбини. Вјечно смо захвални Србији и Црној Гори на свакој подршци коју су нам током рата пружили. Никада нећемо заборавити пријатељство Грчке, Русије и других земаља, у којима су руководство Републике Српске и Српска православна црква успјели да пронађу пут за презентовање праве истине о ратним догађајима у БиХ.

Снага нашег народа, уочи и током рата, лежала је у његовом јединству. Српска демократска странка успјела је да се отвори за сарадњу са свим институцијама нашег друштва. Српска православна црква, професионалне и резервне војне старјешине, полицијски службеници, људи свих струка, звања, занимања и позива, све генерације, имућни и сиромашни - стали су испод једне заставе. Ту слику у нашим идејама и визијама будућности ми носимо и данас и то је највеће достигнуће које може имати једна партија.

СРПСКИ ВОЈНИК - ЧУВАР И ПОНОС НАШЕГ НАРОДА

Српски војник часно је и поносно извршио своју дужност у Отаџбинском рату.

Изложен најтежем фронту дугачком хиљаде километара, борби против такозване Армије БиХ, Хрватског вијећа обране, Хрватске војске, бројних хрватских и муслиманских паравојних и параполицијских снага (обично попуњених регрутованим криминалцима), удару страних плаћеника и исламских терориста, а посебно изложен специјалном медијском рату и притиску страних сила, српски војник ипак је успио да одбрани новостворену државну творевну - Републику Српску.

Ни током рата а ни касније, Република Српска није се довољно одужила својим браниоцима. Прије свега због тешких економских прилика, али не само због тога.

Српски војник очекује да се истина о његовој борби представи у правом свјетлу, очекује да се казне они који су мешетарили док је он ратовао, очекује да страдалници и њихове породице уживају оправдану бригу и поштовање од стране друштва и државе, и очекује да нико и ни под којим условима не изда Републику Српску. Ова генерација Српске демократске странке, чији су редови попуњени учесницима рата, зна и хоће да оствари очекивања српског војника.

8) ОСУДА СВИХ ЗЛОЧИНА И ЗЛОЧИНАЧКИХ ПОЛИТИКА

Српска демократска странка свјесна је да сви народи који живе на простору бивше Југославије имају неугасиву потребу и право да траже да се сваки политички субјект одреди према злочинима насталим у XX вијеку или раније. Изражавамо спремност да се посебно изјаснимо о догађајима насталим у грађанском рату на простору бивше Босне и Херцеговине и Југославије. Српска демократска странка преузима обавезу да трајно афирмишући превласт добра над злом води политику која ће осудити и спријечити евентуални настанак било каквог злочина почињеног у име било чије политике, идеолошког или националног интереса.

Ниједан злочин никада не застаријева нити смије бити заборављен. Некажњени злочини охрабрују, па је обавеза сваког разумног да се до крајњих граница бори да спријечи злочин, а уколико се злочин догоди - да прогони злочинце.

Од суштинске важности је да при осуди злочина не подлегнемо идеолошком или националном концепту тј. да не правимо разлике по мјесту злочина, идентитету жртве, или злочинца. Изражавамо презир према било коме ко сматра да је било који злочин оправдан зато што је почињен у име народа.

Потпуно одбијамо тврдње неких политичких партија из Федерације БиХ, па и из Републике Српске, којима се на овом сложеном феномену, какви су ратни злочини, било ко из Републике Српске жели компромитовати или учинити одговорним за њих. То су веома злураде и опасне политичке игре које могу значајно нашкодити Републици Српској и позицији српског народа у БиХ. Јер, никада и нигдје ни један једини злочин на овим просторима нија учињен у име Српске демократске странке, Републике Српске и српског народа.

Злочин мора бити утврђен и индивидуализован по свакој битној карактеристици. Неприхватљиво је заговарање колективне одговорности. Осуђујемо политизацију злочина у сврху наставка борбе за остварење било чијих циљева. Очекујемо да се преиспита кривична и казнена политика примијењена од стране тзв. Хашког трибунала, а посебно његовог тужилаштва.

Осуђујемо заборав, као злочин над злочинима, и жалимо што као потомци нисмо у стању да у сваком тренутку одамо дужну почаст жртвама свих облика терора вршеног над нашим народом.

Спремни смо да у границама закона пружимо сваки вид подршке свим људима који имају потребу да докажу своју невиност пред било којим судом који се бави

истраживањем и суђењем због ратних злочина. Истовремено изражавамо спремност да у циљу кажњавања сваког злочина који се десио допринесемо привођењу правди свих оптужених лица.

Истина је услов без кога се не може ићи даље!

III. БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА – ПРОИЗВОД ДЕЈТОНСКОГ МИРОВОНОГ СПОРАЗУМА

Српска демократска странка је политичка организација која је прво оспорила и спријечила покушај мајоризације српског народа у Босни и Херцеговини, при чему је бранила права и осталих народа на равноправност, а затим спријечила припремљени злочин над српским народом; успоставила Републику Српску и утврдила њено постојање и међународно признање закључењем Општег оквирног споразума за мир у Босни и Херцеговини (Дејтонски мировни споразум).

Рушење Дејтонског мировног споразума значило би рушење БиХ, а Република Српска у том случају не би била доведена у питање и наставила би живот као самостална држава.

ДЕЈТОНСКИ МИРОВНИ СПОРАЗУМ - ГАРАНЦИЈА РАВНОПРАВНОСТИ НАРОДА И ЕНТИТЕТА

У Босни и Херцеговини јмогућа је и неопходна сарадња на равноправним основама. Дејтонски мировни споразум је омогућио да се сва три народа могу осјећати равноправно. Након толико година дјеловања дејтонских рјешења и исто толико година оспоравања тих рјешења од стране нетолерантних и екстремних политичких субјеката, посебно Федерације БиХ, још нисмо чули приједлог измјена Устава БиХ који би по било чему био бољи од постојећих рјешења и истовремено прихватљив за сва три конститутивна народа.

Српска демократска странка неће подлећи сталним притисцима на додатне уступке Републике Српске на штету дејтонског концепта, а који пријете унитаризацијом БиХ. Одговор Српске демократске странке на притиске ка централизацији институција БиХ биће у јачању позиције Републике Српске, засноване на Дејтонском мировном споразуму и постојећим ентитетским границама унутар БиХ, са двије ентитетске јединице: Републиком Српском и Федерацијом БиХ.

Све кључне институције БиХ - Предсједништво, Парламентарна скупштина, Савјет министара и Уставни суд, морају бити уставно изграђене тако да обезбјеђују кључне услове мира и развоја.

Равномјерна национална и ентитетска заступљеност у заједничким институцијама БиХ, а посебно у систему одбране, агенцијама за безбједност и заштиту и јавном РТВ сервису - најбољи је модел изградње сарадње и повјерења.

Заједнички органи БиХ то морају бити и по форми и по садржају, али и по резултатима њиховог рада. Добробит створена на подручју ентитета и стављена у функцију заједничких органа мора бити враћена ентитетима и њиховим грађанима равномјерно и кроз акције које имају консензуалну подршку представника оба ентитета и сва три народа.

ЗАШТИТА ДЕЈТОНСКОГ МИРОВОГ СПОРАЗУМА

Свако покретање промјена Устава БиХ без претходно постигнутог консензуса у ентитетима, сматрамо сувишним и опасним експериментом са могућим нежељеним посљедицама. Преговорима о уставним промјенама легитимитет морају дати институције ентитета и БиХ.

Неприхватљиве су политичке акције и дебате којима се заговарају идеје о преуређењу БиХ супротне Дејтонском мировном споразуму, а због чега се непрестано губи драгоцјено вријеме које се може боље искористити и ставити у функцију друштвеног и економског развоја.

Српска демократска странка у потпуности је против сталних - несувислих и опресивних настојања да се уставне надлежности Републике Српске пренесу на ниво заједничких органа. С обзиром на то да је до преноса надлежности углавном долазило директним или индиректним наметањима од стране Високог представника, уз дискретну или отворену пријетњу употребом силе према институцијама или функционерима Републике Српске, Српска демократска странка тражи од Народне скупштине Републике Српске и Уставног суда Републике Српске да пониште све нелегалне и недемократске делегације надлежности Републике Српске на ниво заједничких институција и органа државне заједнице.

С обзиром на то да је позиција Српске демократске странке у случају даљег преноса њених надлежности на БиХ у потпуности јасна, у сваком евентуалном покушају даљње уставне ерозије Српске - захтијеваћемо да се њени грађани референдумом изјасне о томе.

Република Српска нема посебан интерес да се изјашњава о евентуалном преуређењу Федерације БиХ.

**РЕПУБЛИКА СРПСКА - ТРАЈНА КАТЕГОРИЈА, ЗАЈЕДНИЧКЕ
ИНСТИТУЦИЈЕ СЕРВИС НАРОДА И ЕНТИТЕТА**

Република Српска неспорна је и непромјењива категорија. Само грађани Републике Српске могу одлучити о вишем или мањем степену самосталности Републике Српске. Нико нема мандат да грађанима Републике Српске ускрати право да се путем референдума изјасне о преуређењу и будућности Босне и Херцеговине. Сматрамо да овако уређена БиХ може бити поље убрзаног економског и друштвеног развоја у случају да је престану оспоравати политички субјекти који из неприхватљивих разлога нису задовољни њеним унутрашњим уређењем. Потврђујемо нашу спремност да радимо у интересу будућности свих грађана, сва три народа и оба ентитета. Република Српска има интерес да Босна и Херцеговина и заједнички органи буду у функцији економског развоја Републике. Обавеза је представника Републике Српске и нашег народа да тај интерес остваре у највећој могућој мјери, пазећи да Републику не изложе неприхватљивим политичким или финансијским обавезама.

Дистрикт Брчко је од суштинског значаја за континуитет Републике Српске, који обезбјеђује одлука о кондоминијуму, а прије свега држављани РС који су грађани Дистрикта Брчко. Стога држављани РС у Дистрикту морају имати подршку републичких институција, те имати иста права у социјалним, развојним и другим програмима једнако као и друга подручја Републике Српске.

Питање линије међуентитетског разграничења је ријешено. Питање спољних граница БиХ и Републике Хрватске још је отворено и захтијевамо активну улогу заједничких органа ради њиховог рјешавања.

ПРЕСТАНАК МАНДАТА ВИСОКОГ ПРЕДСТАВНИКА ЗА БиХ

Улога међународних представника у БиХ мора бити редефинисана. Непотребно је даље постојање Канцеларије високог поредставника за БиХ (ОХР). Позивамо представнике сва три народа и оба ентитета да се коначно изјасне и неприхватљивости даљег рада ОХР-а.

Позивамо све институције извршне, законодавне и судске власти да спријече даље дејство одлука ОХР-а, јер се њима ускраћују људска и грађанска права, те основне слободе гарантоване међународним конвенцијама, а посебно стандардима из Европске декларације о основним људским правима и грађанским слободама.

У том смислу противимо се политици наметања и санкционисања које је користила Канцеларија Високог представника за БиХ (ОХР), а за коју сматрамо да треба

да се затвори. Захтијевамо ревизију свих рестриктивних мјера и санкција које је донио ОХР и предузимање одговарајућих мјера судске заштите Српске демократске странке и њених представника. Инсистираћемо да се све злоупотребе положаја и прекорачења овлаштења представника међународних организација на одговарајући начин правно процесуирају и санкционишу.

ЗАКЉУЧАК

Програм Српске демократске странке је темељни документ који треба да дефинише опште правце и смјернице њеног политичког дјеловања и обавеза је свих њених чланова. Он треба и да понуди реалан одговор на тешку економско и политичко стање у којем се налази РС и српски народ, након поновљене пустоши коју је направио тренутно владајући естаблишмент у сфим сферама живота, а којег смо у претходном периоду по катастрофалним посљедицама владавине запамтили као коалицију «Слога».

Сваки од дијелова Програма захтјева засебну стручну разраду и то је обавеза ресорних одбора и других квалификованих органа странке. За ширу јавност је направљена и популарнија форма кратке брошуре под називом «За будућност Републике Српске», која одређује политичка начела Српске демократске странке.

Резимирајући главне дијелове овог Програма у закључку ћемо, ради прегледног разумијевања интегралног смисла текста и тежишних тема у његовом садржају, издвојити сљедеће темељне ставове и стратешке циљеве:

- Национална еманципација и еманципација Републике Српске;
- Очување мира, безбједности грађана и опште политичке стабилности;
- Заштита српских националних интереса и интереса свих грађана;
- Престанак међународног управљања и аутономна унутрашња и спољна политика;
- Аутономност на пољу фискалне и економске политике;
- Обнова и изградња привреде заснована на заштити домаће производње и изградња економске политике која омогућава запошљавање, повећање личних примања и стандарда грађана;
- Искорјењивање корупције и стална и бескомпромисна борба против криминала;
- Очување и развој Републике Српске као ентитета изграђаног по моделу демократске, правне и социјалне државе;
- Децентрализација и модернизација власти и јавне управе;

- Развијање демократских односа и заштита слободе јавне ријечи;
- Очување воље народа кроз право грађана на референдумско изјашњавање о најважнијим државним одлукама као најдемократскијем институту одлучивања;
- Унапређење у области образовања и науке и њихова финансијска стабилност;
- Заштита и промоција српске културне баштине;
- Брига о породици и борба против „бијеле куге“;
- Изградња одрживог и ефикасаног система здравствене и социјалне заштите;
- Организована брига о борцима, ратним војним инвалидима, као и породицама и потомцима погинулих бораца Војске Републике Српске;
- Остварење принципа социјалне солидарности - посебно у односу на старије и угрожене категорије становништва;
- Побољшање положаја и улоге омладине у друштву;
- Заштита животне околине.

Треба имати у виду да су сви ови стратешки циљеви органски повезани. Због тога је основна обавеза Српске демократске странке да наведене циљеве, који су заједнички огромној већини грађана Републике Српске, енергично и бескомпромисно промовише и заступа у свакој прилици, без обзира на то да ли се налази у власти или у опозицији, и то кроз одговорну народну и државотворну политику засновану на вољи народа, демократском поретку, посвећености просперитетној будућности и поштовању Устава и закона. Од првог дана па до данас - наш оријентир је **ВОЉА НАРОДА!**

март, 2010. г.

Предсједник СДС

М л а д е н Б о с и ћ